

Hayalet Gemi

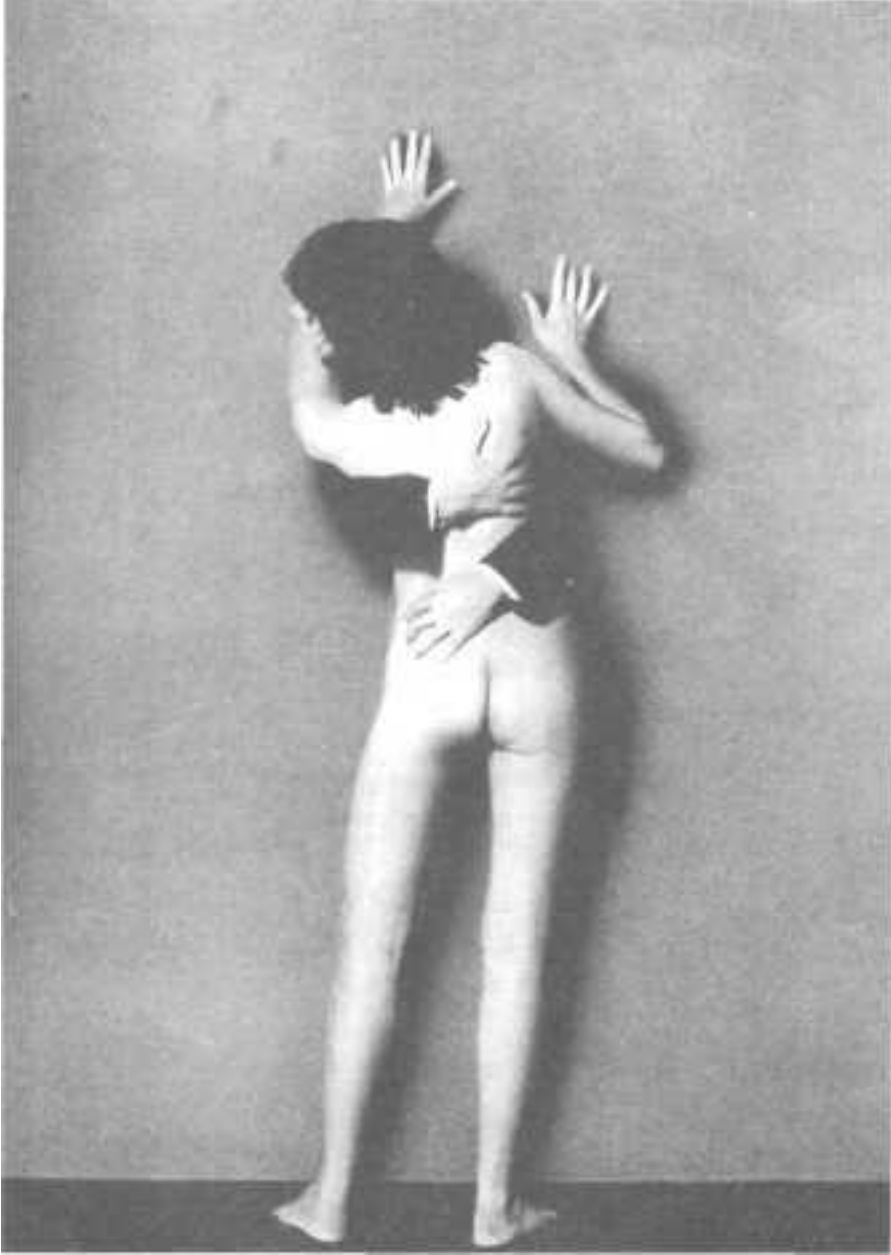
60.000 TL. Sayı: 27 1993

*Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz
o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen
hayalet geminin sisli şehir caddelerinde,
köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda,
çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış
luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş
meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş
kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini
mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta
geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...*

seyir defteri

*Ellerimizin o soğuk yüzeyde aradığı,
doyurabilir mi açlığımızı gerçekten? Beden bir gün doyar mı?
Yoksa zevk bahçesinin sınırı, o duvarın soğuk yüzeyi kadar yakın mı?*

içindekiler

kapak tasarımı
Hugo Pratt'ın Anısına...
yalçın karaca

4
ölüdalga
HAZ VE EKSTAZ
ergun kocabıyık

5
üstü çizilmiş kişiler
HAZ'A DAİR
nazlı ökten

6
kara göründü!
ZEVK SOSYOLOJİSİ NOTLARI
pierre bourdieu

8
mezartaşı
BURAYA İĞNE YAPMAYA ÇALIŞMANIN FAYDASI YOK
illiam burroughs

10
düşdeğirmeni
SOL ELİM
orban cem çetin

11
kirli melekler
KOCA BİR ORMANDA ISLAK VE KIRMIZI BİR YARAYMIŞIM
göl çetin

13
gizli hazine
ELLER
oliver sacks

16
çıkamaz sokak
ZEVK İÇİN ADAM ÖLDÜRMEK İSTERSİNİZ DEĞİL Mİ?
pınar türen

18
mezartaşı
TATLI BİR İSTİĞRAK DAKİKASI
turhan tan

19
dumancini
TÜT-ÜN
adnan kurt

20

denizkızlarının şarkısı

ELİNE, BELİNE, DİLİNE, KURBAN OLAM TENİNE

yelda karataş

22

deligömlüğü

BEN YOĞURDU MAYALARKEN

miya se

23

başka bir dünya

UZUN BİR YOLDA TUTSAK BİR YOLCU

ergun kocabıyık

28

zehiradası

MİYOP ALIŞKANLIKLAR, KÖR ZEVKLER

faruk ulay

32

kimsesiz çığlık

GECELERİN ORMANI

halil ibrahim özcan

33

denizboncukları

YARALARINI GÖSTERMEKTEN ZEVK ALANLARA

çiğdem çalkılıç

34

yalnızlığın oyuncakları

ZİBİDO

ahmet ortaçdağ

35

aytutulması

BİR RUH GETİRME AYİNİNİN KULBU KIRIK FİNCANI

derya erkenci

38

med-cezir

SANAT POLİTİKA VE ZEVK

terry lowell

41

déjà vu

KAHİRE'YE ÖDEMELİ

ergun kocabıyık

42

uçan bollandalı

SINIRSIZ ZEVKLER DÜKKANININ VİTRİNİNİ SEYREDEN

ZOBİNİN SON BİR SAATİ

murat gülsoy

HAZ VE EKSTAZ

ergun kocabıyık

Başlangıçta cinsellik ve dinsellik birbirinden ayrılmamıştır. Çünkü ikisi de tinsel boyutlarıyla algılanmaktaydılar. Erotik yaşam, hem ekstaz hem de coşku içerir. Benliği, sınırlarının ötesine taşıyarak bir tür tin-güçle doldurur.

Arap dilinde ilk kez bir dünya tarihi yazmaya girişen Taberi'nin ünlü kitabında aktardığı bir hadis şöyledir: "Tanrı herşeyden önce kalemi yarattı; ona: Yaz dedi. Kalem, ey rabbim, ne yazayım! diye sordu. Tanrı ona: Kaderi yaz, diye emretti. Kalem, o vakitten kıyamete dek olup bitecek herşeyi yazdı"(1). İslam gizemciliğinde kalem, Allah'ın yarattığı ilk şey olan İlk Akıl'ın (Akl-ı Küll veya Adem-i Mânâ) karşılığı olarak kabul edilir. Allah ikinci olarak İlk Akıl'dan Nefs'i (Nefs-i Küll veya Havva-i Mânâ) yaratmıştı ki o da Levh idi. Kalemle Levh arasında akdedilmiş manevi bir nikah ve duyusal bir bağ vardı(2). Kur'an'da, "Nun! And olsun Kaleme ve satır satır yazdıklarına" (Kalem: 1) şeklindeki ayette yer alan Kaf (k) ve Nun (n) harflerini yorumlayan Hurufiler, bunlarla Adem ve Havva'nın kasdolunduğunu savundular. Onların te'viline göre, Mutlak Varlık insanın sükun haline, şehvetin uyanışı da Mutlak Varlığın kendisini bilmesine karşılık geliyordu. Bu yüzden erkek Kalem'di (Kaf), kadın Levh (nun). Levha ruhtu, Kalem ise akıl. Kalemın Levha üzerine yazması, dölün rahim içersindeki etkinliğine benziyordu. Çünkü ayrıntılı bilginin mazharları olan harfler mürekkepte potansiyel olarak vardı ve orada durduğu sürece duyular alemine çıkmıyor dolayısıyla bilinmiyordu. Fakat mürekkep kalemle levhaya geçti mi harfler tek tek zuhur ediyordu (3).

Benzer şekilde, Yahudi mistiklerinden Rabbi Joseph, kozmosu büyük bir cinsel kucaklaşma hali olarak betimlemiştir. Meditasyonlarda evrenin Kral'ı ve Kraliçe'si birleşiyorlardı. Kabalistler Tevrat'taki harflerin şekillerini Tanrı ile Shekinah (Tanrı'nın kadın yanı) arasında bir kucaklaşma olarak tasarlıyorlardı. Yod, Kral'ın fallusu, Zayin ise Yod'un biraz uzamıştıydı. Chet (Shekinah) ise Zayin'i almak üzere bacaklarını açmıştı.

Vedalar döneminde de karı-koca, gökyüzü ve yeryüzüne benzetiliyordu. Birleşmeleri unsurların

birleşmesine denk düşmekteydi; gökyüzü gelini kucaklamakta ve toprağı dölleyen yağmurunu yağdırmaktaydı. Bu kozmik mitos Bütünlüğün yinelenmesini amaçlayan her türden eylemin ve ona eşlik eden töre'nin örnek modelidir.

Aslına bakılırsa yaban ve geleneksel toplumlarda da erotik ve dinsel dünyalar arasında bir ayrım yapılmamaktadır. Cennetten kovulan Adem ve Havva'nın yaşadıkları erotik deneyim dinin de ilk ve değişmez dayanaklarından birini oluşturmuş gibi gözükmektedir. Başlangıçta cinsellik ve dinsellik birbirinden ayrılmamıştır. Çünkü ikisi de tinsel boyutlarıyla algılanmaktaydılar. Erotik yaşam, hem ekstaz (4) hem de coşku (5) içerir. Benliği sınırlarının ötesine taşıyarak bir tür tin-güçle doldurur (6). Burada beden hem algılayan hem de algılanandır. Yani hem maddi bir organizmadır hem de bir tinsellikte yüklüdür. Dolayısıyla yaban ve geleneksel toplumlarda modern toplumların tersine üretken yaşamla varoluşun diğer alanları arasında bir çelişki yoktur. "Cinsellik kutsaldır çünkü o bedende yuvalanmış varlıkla bir buluşma fırsatıdır [...] orgazm, Ego'nun erimeye yaklaştığı ve tinsel boyuta açıldığı uç bir varlık durumudur" (7).

notlar

- (1) Taberi, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi, sayfa 61.
- (2) İbn-i Arabi'den aktaran Nihat Keklik, El-Fütuhât El-Mekkiyye, sayfa 408, 411.
- (3) Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana Celaleddin, sayfa 155.
- (4) *Ekstasis*, 'benliğin dışında olmak' anlamına gelir.
- (5) *Entbusiastic*, Dionysos törenlerinden miras kalmış bir terimdir ve 'Tanrı ile dolmak' anlamına gelir.
- (6) Joel Kovel, Tarih ve Tin, sayfa 141.
- (7) a.g.e. sayfa 140, 187.

HAZ'A DAIR

nazlı ökten

[...] Felsefede hazzın en temel alanlarından biri Epikurist bir tür hedonizm anlayışıdır: haz veren edimlere yönelip acı verecek olanlardan kaçmak. Ancak bu, uzun vadede elde edilecek kalıcı bir haz elde etmek için çekilmesi gereken acıdan kaçmayı yanlış bulan bir anlayıştır. Hazzın ve acının tanımları için sağduyu dediğimiz şeye başvurarak aşağı yukarı benzer noktalarda anlaşıyoruz: ateşin sıcaklığı haz, yakıcılığı acı vericidir. Azlık ve çokluk, varlık ve yoklukla sınırları çizilen tanımlarımız, sınırların belli ölçüde yer değiştirdiği göreceli durumlar hariç, ortaklık taşır. Bu noktada sapkın olarak nitelenen bir duygu durumu/pratiği bu sınırları altüst eder: mazoşist acıdan zevk alan kişi olarak bizi anlaşılabilir bulduğumuz bir dünyanın kapısında bırakır. Sadomazoşist pratiği, ezen/ezilen, hükmeden hükmedilen, efendi/köle ilişkisinin cinsel yansıması olarak ele almak kuşkusuz bu pratiğin tezahürünün bireysel anlamını gölgelemek olacaktır. Tarifi mümkün olmayan bir suçluluk duygusunu yenmek isteyen kişi cezalandırılmayı arzulayabileceği gibi cellat gömleğini giyerek kurban olmaktan ebediyen kaçmayı da seçebilir. Bir sokak kadınına işkence ederek cinsel ilişkiye girmek istediği için hapse atılan Marquis de Sade daha sonra devrim sırasında getirildiği sorgu yargıçlığı görevinden, erdem adına insanların giyotine gönderilmesine karşı çıktığı için alınabiliyordu.

[...] Pasolini *Salo ya da Sodom'un 120 Günü* adlı filminde seyirciye katlanması çok güç işkence sahneleri sunar. Seyirci dünyanın her köşesinde bundan çok daha korkunç acıların yaşandığını bilir; oysa bu kadarına bile tahammül etmek zordur. Pasolini gösterdiklerinden çok gösteremedikleriyle, dile dökülemeyenle başbaşa bırakır bizi. İşkence göreni en ağır yaralayan şeylerden biri işkencecisinin şiddetinin akla sığmaz, hiç bir zaman tam olarak nedenselleştirilemeyecek oluşudur. "Neden" sorusu belki de hayatının sonuna dek terk etmeyecektir onu, çünkü hiçbir neden tek başına yeterli olmayacaktır maruz kalınan şiddeti haklı çıkarmaya. Sadomazoşist ilişkideyse bir tür rızanın bağlayıcılığında yaşanan şiddet belki bir günah çıkarma ayininin kendinden geçiş halini arar.

[...] Birçok dinsel pratikte kendine acı çektirme kutsal kişinin çektiği acıları taklit ederek onunla özdeşleşme (bir tür mimesis) çabasına işaret edebildiği gibi, işlenen günahların bedelini ödeme isteğinin dışavurumu da olabilir. Şiiler Hz.Hasan ile Hz.Hüseyin'in ölüm yıldönümlerinde Kerbela'da çektikleri acıları yeniden yaşatmak için tören sırasında zincirlerle sırtlarını döverler. Afrika'da günahkâr katolikler İsa'nın çarmıha gerildiği haçı kilometrelerce sırtlarında taşırlar. Acıya katlanarak tanrısal evrene kavuşma düşüncesinin kökenleri Epiktetos'a (50-138) kadar uzanır. Epiktetos bir takma addır ve köle anlamına gelir. Epiktetos'un kendisi de bir köledir. Onu kollarından ve ayaklarından çekildiği bir işkence aletine bağlayan efendisine "ayağımı kıracaksın" der, ve efendisi aldırılmayıp devam ettiğinde ayağı sahiden kırılınca "işte kırdın" demekle yetinir.

[...] Sonuç olarak cennet ve cehennem her dinin vazgeçilmez figürleridir. Çekilecek acılar ya da kavuşulacak zevkler bütün ayrıntılarıyla tarif edilir. Ama insanlar bununla da yetinmezler, hayal güçlerine sınır yoktur: kocasına karşılık veren kadının dili ensesinden kerpetenle sökülecek ve başını örtmeyenin saçlarıysa birer yılan haline gelerek onu sokacaktır.

[...] Acının sınırlarının çizilmediği bir haz tanımı yoktur. Uyuşturucu kullanan kişinin tam üzerinde durduğu sınır da burada belirlenir. Kundera'nın deyimiyle varolmanın dayanılmaz hafifliği, bizi toplumsal olanın belirleyici bağlarından kurtaracak o geçici özgürlük ve sınırsızlık duygusu kimimiz için alkole sınırlanırken kimimiz için tam da tüketim toplumuna yakışır o kullanılıp atılan şırınganın ucunda. Portakal suyuyla ecstasye yudumlayan, techno müziğin o tekdüze ayininde transa geçmek ister; o geçici ve uçucu sınırsızlık anını kolay yoldan tatmak için. Ecstasyenin Amerikan askerlerini Vietnam sendromundan kurtarmak için geliştirilmiş ilaçlardan biri olduğu söyleniyor doğrusu traji-ironik!

[...] Hazzın vardıgı o son nokta bir kendinden geçiş hali; bu bir unutuş ta olabilir bir bilincine varış ta...

kara göründü!

ZEVK SOSYOLOJİSİ NOTLARI

*pierre bourdieu**

[...] Sanat aşkı çoğu zaman aşkla aynı dili konuşur: yıldırım aşkı, bir beklentiyle onun gerçekleşmesi arasındaki mucizevi karşılaşmadır. Bu aynı zamanda bir ümmetle onun peygamberi, ya da sözcüsü arasındaki ilişkidir: "beni bulmamış olsaydın aramazdın". Konuşulan, potansiyel olarak söyleyecek bir şeyi olan ama bunu ancak ona söylenildiğinde bilendir. Bir şekilde peygamber hiçbir şey getirmez; yalnızca [hak yoluna ÇN.] dönenlere vaaz verir. Ama dönenlere vaaz vermek te bir şeydir. Tipik bir biçimde toplumsal ve neredeyse sihirli o işlemi, zaten dışa vurulmuş olanla örtük bir beklenti arasında gerçekleşen o karşılaşmayı, yalnızca uygulamada var olan eğilimlerle bir dil arasındaki karşılaşmayı gerçekleştirmektedir. Zevkler, biri dışavurulmuş öbürü hâlen bir başka şeyin içinde duran, nesnel olarak uyuşan iki hikaye arasındaki karşılaşmanın ürünüdür. Sanat eseriyle karşılaşma mucizesinin boyutlarından biri kuşkusuz buradan kaynaklanır: zevkine uygun bir şeyi keşfetmek, istenilen ("tam istediğim şeydi"), söylenecek plan ama nasıl söyleneceği bilinmeyen, dolayısıyla bilinmeyen şeyi keşfetmektir. Sanat eseriyle tüketici arasındaki karşılaşmada bir üçüncü taraf eksiktir: o da eseri üreten, zevkini nesneye dönüştürme yeterliği sayesinde zevkine uygun bir şey yapmış olan kişidir. Sanatçı zevki nesneye dönüştüren, potansiyeli yani ancak gerçekleştirildiğinde tanınabilecek olan o pratik güzellik duygusunu gerçekleştiren, örtük olanı belirtik hale dönüştüren o profesyoneldir. Gerçekte pratik [tatbiki] güzellik duygusu tam anlamıyla olumsuzdur ve neredeyse yalnızca reddeden oluşmuştur. Zevki dışa vuranın, dışavurumunun ürünüyle kurduğu ilişki tüketicisiyle aynıdır: zevkine uygun bulabilir ya da bulmayabilir [...] Sanatçı bir "yaratıcı"dır; bu, sanatsal işlemi sihirli -yani tipik bir biçimde toplumsal- bir işlem olarak tanımladıktan sonra kullanabileceğimiz sihirli bir kelimedir. (Sanatçının sıradan bir biçimde yaratıcı olarak

temsil edilmesinin dışına çıkmak istiyorsak çoğu zaman yapmak gerektiği gibi üreticiden söz etmek, sanatsal edimin tamamen özel bir tür üretim edimi olduğunu, çünkü kendi ortaya çıkışının beklentisi içinde zaten orada duran bir şeyi varetmek ve onu tamamıyla başka bir şeymiş gibi, kutsal bir şey, bir inanç nesnesi gibi varetmek zorunda olduğunu unutmak olur).

[...] Bazı üretim alanları son derece sinik bir biçimde hesaplı bir kâr arayışına boyun eğler: bir konu verilir, altı ay verilir, altı milyon verilir, ve "yazar" best-seller olacak bir roman yazmak zorundadır. Önerceğim model kendini anında dayatan ve kültürel üreticiyi, yazar, sanatçıyı, rahibi, peygamberi, büyücüyü, gazeteciyi, bir tür piyasa araştırmasıyla öngörme, dolayısıyla rakiplerinden önde gitme yeteneğiyle mümkün olan en fazla kâr elde edecek şekilde, henüz ifade edilen ve hatta henüz bilinmeyen ihtiyaçları önceden hissetmeyi ve tatmin etmeyi başaran rasyonel birer ekonomik hesap makinası haline sokan modelden ayrılmaktadır. Aslında üreticilerin, gözlerini müşterilerden, yani hedef kitle denen şeyden çok rakiplere diktikleri üretim alanları vardır. (Ama bu da bilinçli stratejiye fazlasıyla gönderme yapan erektör bir açıklamadır). Daha doğrusu ürettiklerinin, üretim alanındaki konumlarına çok yakından bağlı olduğu bir alanda çalışmaktadırlar. Gazetecilik örneğinde, Figaro'nun(1) eleştirmeninin gözlerini kendi kitlesine değil Nouvel Observateur'e(2) dikerek ürettiği görülür (aynı şey karşı taraf için de geçerlidir). Bunun için isteyerek ona gönderme yapması gerekmez; kendisini, aynı şeyi yapan karşı tarafın eleştirmeninin söylediği ya da düşündüğü şeyin karşısında tanımlamak için zevklerini, kendine özgü eğilimlerini izlemesi yeterlidir. Bilincine varmadan Nouvel Observateur'un eleştirmenine karşı düşünür. Bu, retoriğinde görülür. Retoriği, öncelenmiş tekziptir: Arrabal'ı(3) eleştirdiğim için muhafazakâr bir moruk olduğumu düşünecekler,

*Bu yazı Pierre Bourdieu'nün Questions de Sociologie (1984, Les Editions de Minuit, Paris) adlı kitabında yer alan "La Métamorphose des Goûts" başlıklı bölümden, Nazlı Ökten tarafından derlenmiş ve Türkçeleştirilmiştir.

kara göründü!

oysa ben Arrabal'ı, size anlamaya değer bir şey olmadığını temin etmeye yetecek kadar anlıyorum. Kendim rahatlatarak anlaşılmaz olduğu için endişe verici olan eserlerden endişe duyan kitlesini rahatlatmaktadır -aslında bu kitle bu eserleri, fazlasıyla anlayacakları bir şeyler demek istediklerini hissedecek kadar iyi anlar. Daha nesnelci [objectiviste] ve gerekirci [déterministe] bir biçimde söylemem gerekirse, üreticiye üretimini sipariş eden, üretim alanında kapladığı yerdir.

[...] Zevkleri anlamak, insanların sahip oldukları ve yaptıkları şeylerin sosyolojisini yapmak bir yandan sunulan ürünlerin üretildikleri koşulları, öte yandan tüketicilerin içinde üretildikleri koşulları tanımaktır. Bu şekilde, insanların yaptıkları sporları anlamak için olanaklarını olduğu kadar, tarihsel buluşların ürünü olan arzı da bilmek gerekir. Bunun anlamı şudur: aynı zevk, başka bir arz durumunda olaysal [phénomènal] olarak tamamen farklı ama yapısal olarak eşdeğer uygulamalarda ifadesini bulabilir. (Bize, Flaubert XIX. yüzyıl için neydiyse Robbe-Grillet(4) XX. yüzyıl için odur, dedirten düşünce budur: dönemin arzında Flaubert'i seçen kişi günümüzde Robbe-Grillet'yi seçenle aynı konumdur).

[...] Sanatsal alan, üretim ve arz açısından sürekli bir değişimin yeridir. O kadar ki, bir sanatçıyı gözden düşürmek için, sanatçı olarak diskalifiye etmek için üslubunun yalnızca geçmişte zaten onaylanmış bir üslubun yeniden üretimi olduğunu ve kalpazan ya da fosil, bilinçli ya da bilinçsiz bir taklitçiden başka bir şey olmadığını, ve hiçbir özgünlüğü olmadığı için tamamen her tür değerden yoksun olduğunu göstererek onu geçmişe göndermek yeterlidir.

[...] Talebin değişiminin, zevklerin değişimine katkısının en iyi görüldüğü yerlerden biri müzik alanıdır; müzikte talep düzeyinin yükselmesi arz düzeyinde bir inişe denk gelmektedir. Talep düzeyinin yükselmesi, zevklerin yapısının bir ifadesidir: bu, en azbulunur olanlardan -günümüzde Berg ve Ravel gibi- hiç te azbulunur olmayanlara -Mozart ve Beethoven gibi- giden hiyerarşik bir yapıdır. Daha basiti her mal, onu sahiplenmeye hazır ve yatkın tüketicilerin sayısı artıkça görece azbulunurluğunu ve ayırt edici değerini kaybetme eğilimindedir. Mutlu azınlığa ait olan mallar harcıalem hale gelirler [...] Bazen azbulunurluğu yeniden devreye sokmak gerekir:

Strauss'un valslerinden daha • harcıalem bir şey yoktur ama Fürtwangler tarafından çalındıklarında ne de büyülü olurlar. Ya Mengelberg'ten dinlenen Çaykovski? Diğer bir örnek, uzun süre iyi aile kızlarının piyanolarından diskalifiye edilen Chopin şimdi dönüşünü yaptı ve genç müzikologlar arasında ateşli savunuculara sahip. Şu halde azbulunurluk dinleme biçiminden (plak, konser, kişisel icra), yorumcudan ya da eserin kendisinden kaynaklanabilir: bir taraftan tehdit edildiğinde öbür taraftan devreye sokulabilir.

[...] Tüm bunlar tüketicilerin, tükettikleri ürünün ya da onu tüketiş biçimlerinin azbulunurluğunu koruyarak kendi azbulunurluklarını korumalarına yarayan, (çoğu zaman bilinçaltı) stratejilerdir. Bunun en temel, en basit şekli ortalara dökülmüş, değeri düşmüş, mallardan uzak durmaktır.

notlar

- (1) Fransa'da çıkan yüksek tirajlı ve en saygın sağ muhafazakârgazete. Ç.N.
- (2) Fransa'da çıkan, sol eğilimli, yüksek tirajlı haftalık bir dergi. Ç.N.
- (3) Fernando Arrabal (1932-) Panik tiyatrosu diye adlandırdığı, Uyumsuz tiyatroya yakın eserleriyle öncü ve denemeci olarak tanınan İspanyol tiyatro yazarı. Eserinin happening tiyatrosuna kaynaklık ettiği söylenir. Ç.N.
- (4) Alain Robbe-Grillet (1922-) Geleneksel roman anlayışını kırmak amacını taşıyan Yeni Roman akımının öncülerinden Fransız romancı, denemeci, senaryo yazarı ve yönetmen. Ç.N.

'gece'

limanında buluşalım

BURAYA İĞNE YAPMAYA ÇALIŞMANIN FAYDASI YOK*

illiam burroughs

Hastalık'tan kırkbeş yaşında, sağlıklı ve sakin, ve zayıf düşmüş bir karaciğer ve Hastalık'ı yenmiş olanlara has o sıskalık dışında oldukça sağlıklı bir biçimde kalktım. Hayatta kalanların çoğu **deliriumu** ayrıntılarıyla hatırlamazlar. Görünüşe bakılırsa ben hastalık ve **delirium** üzerine ayrıntılı notlar almışım. Şimdi **Naked Lunch** adıyla yayınlanan notları nasıl yazdığımı tam olarak hatırlamıyorum. Bu adı öneren Jack Kerouac'tı. Yakın zamanda keşfedene kadar ne demek olduğunu anlamamıştım. Bu ad tam olarak kelimelerin söylediği anlama geliyor. ÇIPLAK Öğle Yemeği: herkesin, her çatalın ucunda ne olduğunu gördüğü donmuş bir an.

Hastalık uyuşturucu bağımlılığı ve ben onbeş yıl boyunca bağımlıydım. Bağımlılık derken **junk** bağımlılığını kastediyorum (afyon ve/veya demerolden palfiuma kadar tüm sentetikleri içeren afyon türevleri için kullanılan genel terim). **Junk**ı tütürdüm, yedim, kokladım, damardan, kastan, deriden şıngaladım, rektal fitillerin içine soktum. İğne önemli değil. İster koklayın, ister tütürün, ister yeyin, ister kıcınıza tıktırın sonuç aynıdır: bağımlılık. Uyuşturucu bağımlılığı derken keyf, marijuana ya da esrar, meskalin, Banniester Capin, kutsal mantarlar ya da hallüsinojen grubundan diğer maddeleri kastedmiyorum...

[...] **Alışkanlık notları**. Her iki saatte bir Eukodol şıngalamaktan iğnemi ta damara kadar kaydırabileceğim bir yer oluştu; kırmızı, irinlenmiş bir ağız gibi açık duruyor, şişkin ve müstehcen; damardan iki vuruştan sonra yavaşça bir damla kan ve irin toplanıyor...

Eukodol bir kodein çeşitlemesi- dihidrooksikodein.

Bu madde M'den çok K gibi etki ediyor... Kokain şıngaladığınızda ön planda kafanıza birdenbire üşüşen bir zevk dalgası vardır... On dakika sonra bir vuruş daha istersiniz... Morfinin zevki bağırsaklardadır. ..Bir vuruştan sonra kendi içine kulak verirsiniz. Ama damardan alınan K kokain zevk bağlantılarını harekete geçiren, beyinden gelen bir elektriktir... K'da geri çekilme sendromu yoktur. Sadece beynin bir ihtiyacıdır- bedensiz ve duygusuz bir ihtiyaç. Dünyaya yönelik, hayalet ihtiyaç. Şiddetli K arzusu yalnızca K kanallarının uyarılmış olduğu bir kaç saat boyunca sürer. Sonra unutursun. Eukodol junk la K'nin bir bileşimidir. Gerçekten şeytanî bir bok icat etmede Almanlar'ın üstüne yok. Eukodol de morfin gibi, kodeinden altı kat kuvvetli. Eroin de morfinden altı kat kuvvetli. Dihidrooksieroin eroinden altı kat fazla kuvvetli olmalı. Hayat boyu bağımlılığa yol açacak kadar alışkanlık yaratıcı bir uyuşturucu geliştirmek gayet mümkün.

* William Burroughs'un THE NAKED LUNCH adlı kitabının 7-9 ve 84-86. sayfalarından Nazlı Ökten Türkçeleştirdi.

** Çatallı çubuk: Su kaynağı aramada kullanılan en eski araçlardan biri.

*Bağımlılık derken
junk bağımlılığını
kastediyorum.
Junk ı tütürdüm,
yedim, kokladım,
damardan, kastan,
deriden
şıngaladım, rektal
fitillerin içine
soktum. İğne
önemli değil. İster
koklayın, ister
tütürün, ister yeyin,
ister kıcınıza
tıktırın sonuç
aynıdır: bağımlılık.*

Alışkanlık notlarına devam: İğneyi alırken kendiliğinden sol elimle bağa erişiyorum. Bunu sol kolumda işe yarar bir damara vuruş yapabileceğime bir işaret olarak düşünüyorum. (Bağlamak için yapılan hareketler öyle ki bağı almak için uzatılan kola bağlıyorsun.)İğne kolayca nasırın kenarından içeri kayıyor. Etrafını hissediyorum. Birdenbire ince bir kan sütunu, kırmızı bir ip gibi keskin ve katı bir an için şırıngadan içeri sığıyor.

Vücut iğneyi hangi damarlara vurabileceğinizi biliyor ve bu bilgiyi, bir vuruş yapmaya hazırlanırken kendiliğinden hareketlerinize taşır... Bazen iğne bir çatallı çubuk**gibi bir yere doğru işaret eder. Bazen mesajı beklemek zorundayımdır. Ama geldiğinde hep kana isabet ederim.

Damlalığın dibinde kırmızı bir orkide çiçek açtı. Tam bir saniye tereddüt etti, daha sonra kanının sessiz susuzluğu tarafından emilirmişcesine damara hücum eden sıvıyı seyrederek hazneye bastırdı. Damlalığın içinde kalmış rengarenk, ince bir kan tabakası vardı, ve beyaz kağıttan halka kandan sırlıslıkla olmuştur. Uzandı ve damlalığı suyla doldurdu. Suyu dışarı fişkırtırken vuruş, midesine tatlı yumuşak bir darbe indirdi.

Leş gibi olan pantolonuma baktım, aylardır değiştirmemiştım... Günler ucunda kandan bir sicim olan bir şırıngaya asılı, kanatlanıp gittler... Seksi ve vücudun bütün keskin hazlarını unutuyorum- gri, junkla bağlı bir hayalet. İspanyol oğlan bana El Hombre Invisible-Görünmez Adam diyor...

Her sabah yirmi şnav. Junk kullanımı yağları yok ediyor, kaslara pek ilışmiyor. Bağımlı daha az dokuya ihtiyaç duyar gibi görünüyor... Yağları yok eden molekülü junktan ayıştırmak mümkün olabilir mi acaba?

Eczanede giderek daha da durgun bir biçimde açık kalmış bir telefon gibi mırıldanıp duruyorum... İki kutu Eukodol kazanmak için akşam 8'e kadar tüm günü geçiriyorum.

Pineklemeye devam. Dün gece birinin elimi sıkmasıyla uyandım. Öbür elimdi. Okurken uyuyakalıyorum ve kelimeler birer şifreymişcesine anlam kazanıyorlar... Şifre takıntısı... Adam şifreli bir mesajı oluşturan bir dizi hastalığa tutulur...

D.L.in önündü bir vuruş yap. Kirli, çıplak ayağımda bir damar aramak... Junkylerde utanç yoktur... Ötekilerin tiksintisi karşısında vurdumduymazdırlar... Junkynin utancı aynı zamanda libidoya bağlı olan cinsellik dışı sosyalliğiyle birlikte kaybolur... Bağımlı vücudunu kişisel olmayan bir biçimde, içinde yaşadığı ortam/aracı yutmaya yarayan bir araç olarak görür; dokusunu, bir at tüccarının soğuk elleriyle yoklar. "Buraya iğne yapmaya çalışmanın faydası yok."

Kirli, çıplak
ayağımda bir
damar aramak...
Junkylerde utanç
yoktur... Ötekilerin
tikintisi karşısında
vurdum
duymazdırlar...
Junkynin utancı
aynı zamanda
libidoya bağlı olan
cinsellik dışı
sosyalliğiyle birlikte
kaybolur... Bağımlı
vücudunu kişisel
olmayan bir
biçimde, içinde
yaşadığı
ortam/aracı
yutmaya yarayan
bir araç olarak
görür; dokusunu,
bir at tüccarının
soğuk elleriyle
yoklar. "Buraya
iğne yapmaya
çalışmanın faydası
yok."

düşdeğirmeni

SOL ELİM

orhan cem çetin

Fotografçının notu:

Birinci sıradaki zevk organım olan sağ elimle çektiğim, ikinci sıradaki zevk organım olan sol elimin fotoğrafıdır.

KOCA BİR ORMANDA ISLAK VE KIRMIZI BİR YARAYMIŞIM

göl çetin

Sağ elimi bir kazada kaybettim. O zamandan beri, sağ omuzumda bir parça kol, daha çok bir et yığını, sallanır durur. Kazadan sonra uyandığımda, üzümekten çok sağ elimin nerede olduğunu merak ettim. Onun vücudumdan kopmuş olmasına, üstelik bu vücuttan ayrı bir yerde, hareketsiz çürüyecek olmasına bir anlam veremiyordum doğrusu. Sanki kopan sağ elimi gördüğümde, sol elimle onu yerine yerleştireceğim ve sağ elim de bütün damarları ve sinirleriyle hemencecik kaynaşverecekti yerine. Ait olduğu yeri biliyordu ne de olsa. Tabii doktorlar böyle bir duyguyu asla anlamazlar. Bu yüzden uzun süre isteğime karşılık vermediler. Gözlerinde, kazadan sonra akli dengemi yitirdiğim kaygısını okudum. Ancak kaprislerime dayanamayıp kaza yerinde buldukları sağ elimi bana gösterdiler. Şaşkın suratlı bir hemşirenin ittiği kişiliksiz, iki katlı bir araç gereç rafının üzerindeydi. Şeffaf bir naylona sarılmıştı. Çoktan morarmaya başlamıştı. Hareketsizdi. Kendi halinde bir et yığınıydı işte. Bütün bunlara rağmen, inkar edilemez biçimde benim sağ elimdi. Ne yazık ki çöpe atılacak kadar değersizdi artık. İşte sağ elimi tam olarak o zaman kaybettim. Sol elim, çarşafın üzerinde, canlı, pembe, uslu duruyordu. Bu mutsuzluğa yapabileceği fazla bir şey yoktu. Herkes gidip de odamda yalnız kaldığımda, gözlerimi sildi sadece.

Birinci düş :

Bir mağaranın içinde oturuyordum. Hapsolmak duygusu içindeydim. Suçum neydi. Ya da neden böyle bir karar alınmıştı bilmiyordum. Oturduğum yerde döndükçe duvarlara değişiyordum. Canım acımıyordu. Mağaranın benden hoşnut bir hali vardı. Doğrusu seebi ne olursa olsun güvende olmak hissi beni de mutlu etmiyor değildi. Bir süre sonra mağaranın ucunda bir açılma oldu. O zaman duvarların canlı olduğunu *farkettim*. Beni ışığın geldiği yöne doğru itiyorlardı. Oysa ben hiçbir yere hareket etmek *istemiyordum*. ağara güvenliydi, yumuşaktı. Işığın olduğu yerde beni neyin beklediğini bilmiyordum. Direnç göstermenin anlamı yoktu. Işığın geldiği tünele doğru itiliyordum. Işığın ucuna geldiğimde sağ elimin

varlığını hissettim. Sağ elim öne doğru *uzunmuş*, ve ışığa kavuşmak için acele ediyor gibiydi. Onun benden daha cesur olduğunu düşündüm. Ayaklarıma dokundu birisi. Sonra onları sıkıca kavrayıp beni tamamen mağaradan çıkardı. Tam bir beyazlık; acılı, kötü kokulu, ıslak...

Uzun süre gördüm bu düşü. Görünürde korkutucu hiçbir şey olmamasına rağmen, her seferinde kan ter içinde uyandım. Ve her seferinde öyle hızlı uyandım ki yatağımdan, sağ kolumdaki yarayı bir yerlere çarptım. Hemşireler gelip bana iğne yapular, düş devam ediyormuş duygusuna kapıldım hep.

Kazadan yaklaşık bir ay kadar sonra, beynim sanki bu düşten sıkıldı, ve ben yine belli aralıklarla başka bir düş görmeye başladım.

İkinci düş:

Çocukluğumun geçtiği evin salonundaydım. Güneşli ılık bir öğle üzeriydi. Pencerede duruyordum. Bir kuş uçu önünden. Gelip çiçeklerin arasına kondu. Bakışlarını dikti bana. Bir kuştan beklenmeyecek derecede doymun bir ifadeyle yüklüydü bakışları. Kanatları *rengarenkti*. Parlak sarı ile parlak yeşil rengi hatırlıyorum en çok. Sağ elimi uzattım ve dokundum kuşa. Uysaldı, hareket etmedi. Dokunuşlarımdan hoşlanmış gibiydi. Hemen cesaretlendim. Ve kuşu tutup içeri almak üzere parmaklarımı harekete *geçirdim*. Parmaklarım kuşun bönünü sarıldı. Sağ elim, tıpkı küçük bir çocuğun eli gibi ne yapacağını bilemez, hırçın, tedirgin edici biçimde vahşiydi. Kuşun boynunun zarar görmeye başladığını hissettim. Parmaklarımı gevşetmeye çalıştım. Tam bu esnada kuş, parmaklarımın cenderesinden kurtulmak için kanatlarını çırpı. Verdiğim emre uymak isteyen parmaklarım, paniğe kapıldılar ve henüz gevşeme emrini almadan kuşun boynuna kuvvetle sarıldılar. Küçük bir çıt sesi duydum. Parmaklarım gevşediğinde ise *avucumun* içinde ölü bir kuş durmaktaydı. Derin bir suçluluk ve sağ elime duyduğum korkunç öfkeyle uyandım.

Kazayı öğrenip ziyaretime koşan insanların acıma dolu bakışları, solmaya mahkum ölü çiçekler, hastane kokusu, ve iğne saatleriyle çevrenmişim. Üstüne üstlük annem her gün başucumda ağlıyor, sevgilim ise hiçbir şey olmamış gibi bana günlük hayattan, ortak dostlardan ve yeni çıkan kitaplardan söz edip duruyordu. Bir parça sessizlik istiyordum. Şöyle birkaç saat yalnız kalmak. Ve düşlerimi, bana anlatmak istediklerini, keyifle kurgulamak istiyordum. Bütün bu dekorun içinde herşey puslu ve kötü renkliydi. Sağ elim bile çok uzaklarda kalmıştı. Düşlerimse parlak, dokunulmaz, dehşet dolu detaylarına rağmen yumuşak ve öğreticiydiler. Gittikçe hırçınlaşmaya başladım. Dostlarım, sevgilim, annem, kardeşlerim; yabancı, eğreti, fazla dikkatliyidiler. Koridorda fısıldaşmalarını duyuyordum. Önlenemez bir bulantı midemden ağzıma doğru hızla yükselmekteydi. Beklediğim patlama, hiç ummadığım bir anda ve sandığımdan çok daha güçlü oldu. Odama doluşan bütün insanları, sevgilimi ve annemi de dahil ederek çığlık çığlığa odadan kovdum. Çıldırılmışım. Odadan da hayatımdan da çıkıp gitmelerine haykırdım onlara. Kapıyı kapattım, *sakinleştim*.

Yabancılaşma ilk anda ürkütücü bir duygudur. Etrafı renkleri çalan bir sis sarar. Hayatın ayrılmaz parçaları sandığımız detayları bulanıklaştırır, renklerini yitirir. Oysa o güne kadar pek de önemsemediğiniz başka detaylar parlar, yoğun sise rağmen, gösterişsiz renkleri *berraklaşır*. Çok iyi anlarsınız ki, bulmacayı yanlış yerden çözmeye başlamışsınızdır. Kaybettiğiniz renklere üzölmeye vaktiniz yoktur, böyle bir şeye kalkışmazsınız da zaten. Böylece eskisinden daha farklı bir bilmecenin verilerini kurmaya başlarsınız. Daha basit gibi görünse de güçlü, bir yandan sonuçları tatmin edici yeni bir örgüt keşfedersiniz. İşte, dokunmayı keşfe böyle başladım.

Aradan zaman geçip kimseleri görmez olduğumda, evimde oturup tek başıma çayımı yudumladığımda, pek de fazla bir şey kaybetmiş gibi hissetmedim kendimi. Öğleden sonraları, en yakın parka yürüyerek gidiyor, çimenlere, banklara, ağaç gövdelerine dokunuyordum. Dokunmayı gereğince yaşamak için sağ elime ihtiyacım yoktu. Zaten sağ elimi de birtakım refleksler yığınıyla boğuşmaya terketmişim. Nasıl gözlerimi, burnumu, kulaklarımı ve ağzımı öğretilmiş kalıplar yığınına *terketmişsem*. Kurulmuş bir oyuncak gibi oradan oraya koşuyor, okulları bitiriyor, işlerde çalışıyor, biri diğerinden farklı olmayan sevimler yaşıyor, çevremdeki her şeye sağ elimle şöyle bir değip geçiyordum.

Zaman, avuçlarımdan arasından dağılmış cıva taneleri gibi, hiçbir iz ve lezzet bırakmaksızın yuvarlanıp gidiyordu. Oysa parka yürüyerek gittiğim öğleden sonraları, upuzun, berrak ve coşku doluydular. Park, kucağımdan dibinde mırıldanan uysal bir kedi gibiydi. Bir banka oturuyor, saatler boyunca insanlara bakıyor, havayı kokluyor, detayları inceliyordum. Sonraları, uzun, güzel seyahatlere çıktım.

Dünyayı yeni görüyormuş gibi şaşkınlık içindeydim. Keşfedilecek ne çok şey vardı. Yollar ne uzun ve ne kadar *iniçliydi*lar. Sol elim ne kadar sabırlı ve istek doluydu. Ve her nesne, bana öğretilenden ne kadar başka, esrar dolu ve kusursuzdur.

Yaşam, yumuşak kavisler çizerek yüzünü bana döndü. Fesleğenin yeşil yapraklarına *incitmeksizin* dokunmayı öğrendim. Deniz kıyısındaki aşınmış bir kayanın *pürtüklü* yüzeyine dokunmayı öğrendim. Suların bitmez sabrını ve kayaların eşsiz direnişini öğrendim. Bir kadının tenine dokunmayı öğrendim. Onu öperken, parmaklarımla şakaklarının yumuşaklığını keşfetmeyi. Sevişmeyi öğrendim! Sol elimle yazmayı öğrenmek kadar zordu.

Ölümü öğrendim, ne de olsa bir sağ kol uzunluğınca yakınlaşmıştık birbirimize.

Ve sağ kolumun olmayışına acımayacak kadar gururlu bir kadından aşkı öğrendim. Rüzgarın önümde savrulan yağmur damlaları gibi *savruldum* peşinden.

Yalnızlığı öğrendim. Huzurlu bir ezgi gibi gelip yerleşti düşlerime. Artık ne akıp giden olaylar, ne öfkeler ne yakınmalar vardı düşlerimde.

Son düş:

Koca bir ormanda
Serin ve yeşil bir dalmışım
Yalnızmışım
Kış geliyormuş
Dökölüyormuş yapraklarım
Koca bir ormanda
ıslak ve kırmızı bir yaraymışım
Yalnızmışım

ELLER*

oliver sacks

Altmış yaşındaki Madeleine J. 1980 yılında, New York City yakınlarındaki St. Benedict's Hastahanesine yatırıldı. Bütün hayatı boyunca ailesi tarafından evde bakılmıştı. Doğuştan görmüyordu ve beyin felci vardı. Bu bilgilere dayanarak ve acıklı durumuna bakarak, duygusal ve zihinsel olarak özürlü biri olduğunu düşünüyordum. Spastik bir durumu ve atetosis'i vardı; her iki eli de istem dışı hareket ediyordu ve gözleri gelişmemişti.

Aslında ne duygusal ne de zihinsel bir özürü vardı. Tam tersine, rahat ve etkili bir şekilde konuşuyordu. Spastisizm, şans eseri konuşmasını çok az etkilemişti. Yüksek düzeyde bir ruhsal olgunluğa erişmiş, sıradışı bir zekaya sahip, kültürlü bir kadındı. "Evde Braille alfabesiyle çok okuduğunuz belli" dedim.

"Hayır, tüm okumalarımı ya başka kişiler yapar ya da sesli kitaplardan yararlanırım. Braille ile yazılmış kitapları okuyamam. Tek bir kelime bile! Ellerimle hiçbirşey yapamam. İki de, *tamamıyla* işe yaramaz durumdalar.

Zorlukla iki elini de kaldırdı! "Allanın unuttuğu, şu iki işe yaramaz hamur yığınının, benim bir parçam olduklarını dahi hissetmiyorum!". Bunu pek şaşırtıcı buldum. Eller genelde beyin felcinden etkilenmez -en azından temelde etkilenmezler; bir şekilde spastik, zayıf veya deforme olsalar bile genellikle, önemli ölçüde kullanılabilir halde kalırlar. Little's hastalığı veya serebral displejisi olanlarda ise ayaklarda tam bir felç sözkonusudur. Bayan J'nin elleri hafif spastik ve atetotik durumdaydı ama duyuşsal kapasitesi *tamamıyla* çalışır vaziyetteydi. Hafif bir dokunuşu acıyı, ısıyı, parmakların pasif hareketlerini anında ve doğru bir şekilde, ayırdedebiliyordu. Temel duylarda bir tahribat yoktu ama algılamada çok önemli bir bozukluk vardı. Elleriyle hiçbir şeyi tanıyamıyor ve isimlendiremiyordu. Elim dahil çeşitli cisimleri

verdim. Hiçbirini tanıyamadı ve keşfetme girişiminde de bulunmadı; elleri aktif bir şekilde "araştırmacı/yakalayıcı" hareketlerden yoksundu. Gerçekten de "hamur parçaları" kadar hareketsiz, işe yaramaz ve durgundular.

Kendi kendime bu çok garip birşey dedim. Bundan ne gibi bir anlam çıkarılabilirdi. İleri düzeyde bir duyuşsal yetersizliği yoktu. Ellerini mükemmel bir şekilde kullanabilirdi, böyle bir potansiyeli vardı ama yine de kullanamıyordu. Acaba onları hiç kullanmadığı için mi işe yaramaz bir durumdaydılar? Belki de ellerini, doğuştan itibaren "koruduğu" "bebekleştirdiği", "fazlasıyla dikkat ettiği" için her bebeğin ilk aylarda öğrendiği gibi onları araştırmacı, keşfedici şekilde kullanmayı öğrenememişti. Bir çift normal ele sahip olmasını engelleyecek bir şeyler mi olmuştu? Eğer sebep buysa, hayatının ilk aylarında, kazanması gereken bu beceriyi şimdi altmış yaşındayken mi öğrenecekti? Bu uzak bir ihtimal gibi gözüksede aklıma gelen tek hipotezdi

Daha önce böyle bir örnek yaşanmış mıydı? Buna benzer bir durum daha önce hiç tarif edilmiş ya da tarif edilmeye çalışılmış mıydı? Bunu bilmiyordum yalnız hemen Leont'ev ve Zaporozhets'in "El işlevlerinin rehabilitasyonu" (İngilizce çevirisi, 1960) adlı kitaplarında benzerlikler olabileceği aklıma geldi. Onların tarif ettikleri durumun sebebi, oldukça farklıydı: yaralandıktan sonra ameliyat geçiren ikiyüz kadar askerde, benzer şekilde "ellere yabancılaşma" vardı. Temel Nörolojik ve duyuşsal işlevleri sağlam kalsa da, yaralanmış ellerini, "yabancı" "cansız" "işe yaramaz" hissediyorlardı. Leont'ev ve Zaporozhets, yaralanma, ameliyat ve haftalar veya aylar süren, elleri kullanamama durumunu izleyen vakalarda, 'gnosis' e (ellerin algısal kullanımına) yol açan gnostik sistemlerin çözülmeye uğrayacağından bahsederler. Madeleine'in durumunda, fenomen aynı olsa da bu

* The man who mistook his wife for a hat and other clinical tales (1990-Harper Perennial Edition) adlı kitaptan Çiğdem Çalkılıç Türkçeleştirdi. (Yapı Kredi Yayınları'nda basıma hazırlanıyor) Oliver Sacks, Albert Einstein Tıp Koleji'nde klinik nöroloji profesörü olarak çalışmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda sinemaya uyarlanmış olan "Uyanışlar" (Awakenings) adlı kitabın da yazarıdır.

hal, hayatı boyunca sürmüştü. Sadece ellerinin iyileşmesi yeterli değildi, onları keşfetmesi –sahip olması ve hayatında ilk defa kullanması gerekiyordu; bu sadece çözülmüş bir gnotik sistemi yeniden kazanması anlamına gelmiyordu, ilk başta hiç sahip olmadığı bu sistemi en baştan yapılandırması gerekliydi. Bu mümkün müydü?

Leont'ev ve Zaporozhets'in anlattığı yaralı askerler, yaralanmadan önce normal ellere sahiplerdi. Onların sadece yapması gereken şey geçirdikleri ciddi yaralanmadan sonra "unutulmuş", "çözülmüş" veya "hareketsiz kalmış" olan şeyleri "hatırlatmak"tı. Bunun tersine Madeleine, hiç ellerini kullanmadığı -ve ellerinin varlığını hissetmediği -için buna ait bir hafıza birikimine de sahip değildi. Aynı şey kollar için de geçerliydi. Kendi kendine hiç yemek yememiş, tualete gitmemiş veya ellerini kendine yardım amacıyla hiç kullanmamıştı. Bunları hep onun için başkaları yapmıştı. Altmış yıl boyunca elleri yokmuşçasına hareket etmişti.

İşte, karşı karşıya kaldığımız zorluk da buydu: Elleriyle ilgili temel duyuşsal işlevleri mükemmel olan ama bu duyulan, dünyayla ve kendiyile ilişkilendirecek düzeydeki algılarla bir araya getirme gücüne sahip olamayan bir hasta; "işe yaramaz" elleri söz konusu olduğunda "algılıyorum", "farkediyorum", "yapacağım, hareket edeceğim" deme gücüne sahip değildi. Ama şu ya da bu şekilde (Leont'ev ve Zaporozhets'in hastalarında bulunduğu gibi) ellerini aktif bir şekilde kullanmasını, hareket ettirmesini sağlamalıydık. Bunu yaptırdığımızda, entegrasyonu sağlayacağını umuyorduk. Roy Campbell'in dediği gibi entegrasyon 'hareket' teydi.

Madeleine, bu fikirlerin hepsine katılıyordu hatta çok etkilenmişti ama şaşkın ve umutsuzdu. "Ellerim birer macun parçası olduğu müddetçe, onlarla ne yapabilirim ki?" diye sordu. Goethe, "başlangıçta eylem vardır" diye yazar. Ahlaki veya varoluşsal sorunlarla karşılaştığımızda bu geçerli olabilir ama hareket ve algının kaynağı için aynı şey geçerli değildir. Burada da hemen her zaman ani bir şey vardır; bir ilk adım (veya Hellen Keller'in söylediği "su" kelimesi gibi bir ilk kelime), ilk hareket ve algı, ilk tepki - tamamıyla birden ortada hiçbir şey yokken çıkıverecek bir şey. Amaçlı bir hareket veya refleks olmayıp her ikisinden de hem daha gizemli hem ortada olacak bir tepki. Madeleine'e "şunu yap" diyemezdik ama bir tepkinin çıkmasını umut edebildik. Umud eder hatta bunun için kışkırtabilirdik.

Annesinin göğsüne doğru uzanan bir bebeği düşündüm. Hemşirelerine "yemeğini götürdüğünüzde kazara olmuşçasına biraz uzağında bırakın. Aç bırakmayın, onunla oyun oynamayın ama her zamanki ilginizden daha az ilgi gösterin" dedim bir keresinde. Ve bir gün beklediğimiz şey -daha önce hiç olmamış bir şey - gerçekleşti: birgün aç ve sabırsızken, sabırla beklemek yerine elini uzattı ve somunu yakalayarak ağzına götürdü. Bu altmış yıl boyunca ellerini ilk hareket ettirşi ve kullanışydı. Ve bu onun hareketsel (motor) kişiliğinin doğuşuna işaret etti. Sherrington, hareketlerle oluşan kişiliğe, bu adı verir. Bu durum, aynı zamanda eliyle ilgili ilk algısının gerçekleştiğini ve "algısal kişiliği"nin doğduğunu gösteriyordu. İlk algısı ve idraki bir 'somon' du. Helen Keller'in ilk kelimesi ise su!

Bu ilk hareketten, ilk algılamadan sonraki gelişme çok hızlıydı. Bir somuna ulaşmaya, dokunmaya çalıştığı gibi, büyük bir açlıkla tüm dünyayı keşfetmeye ve dokunmaya başladı. Yemek güdüsü, yolu açmıştı; çeşitli yiyeceklerle, kaplara, aletlere... Bu farklı şeyleri ayırdetmek için meraklı bir fikir yürütme veya sonuca varma işi gerekliydi. Doğduğundan beri görmediği ve "elsiz" olduğu için en basit içsel imgelerden de yoksundu. Helen Keller'da hiç değilse dokunsal imgeler mevcuttu. Eğer, başkalarının imgeleri, kelime ile dile dökülen imgelerle dolu bir hayalgücü sıradışı bir zekası ve okuryazarlığı olmasa bir bebek kadar çaresiz kalacaktı.

Somon, ortasında deliği olan yuvarlak ekmek olarak tanındı; çatal birkaç keskin uzantıya sahip olan düz uzun bir cisim olarak farkedildi. Baştaki bu ilk analizler hızlı bir sezgiye yol açtı ve cisimler oldukları gibi farkedilmeye, özellikleri ve fizyonomileri ile birlikte aşına olunmaya ve herbiri kendine has "eski arkadaşlar" olarak tanınmaya başladılar. Bu tür, analitik olmayan, sentetik ve anında oluşan idrak, ona gizem, güzellik ve heyecanla dolu bir dünyayı keşfettiği hissini veriyordu.

En bildik cisimler bile onu mutlu ediyordu. Mutlu etmekle kalmıyor, bu cisimleri yaratma isteği veriyordu. Çamur istedi ve model yapmaya başladı; ilk heykeli ve modeli bir ayakkabı çekeceğiydi. Bu model bir şekilde belirli bir güç ve mizah ile yüklüydü. Erken dönem bir Henry Moore'u hatırlatan güçlü, geniş kıvrımları vardı.

İlk idrakinden 1 ay kadar sonra, dikkati ve ilgisi

cisimlerden insanlara doğru kaydı. Mizahi bir yaratıcılıkla ve safiyetle cisimlerin şekilleri değiştirilse de, onlara karşı gösterilecek ilginin ve bunları ifade etme yollarının ne de olsa sınırları vardı. Şimdi insan yüzünün hareketsiz ve hareketli hallerdeki durumunu keşfediyordu. Madeleine tarafından "hissedilmek" kaydadeğer bir tecrübeydi. Kısa bir süre önce hareketsiz ve hamur gibi olan elleri, şimdi olağandışı bir canlılık ve duyarlılık göstermekteydi. Onun elleriyle kişi, sadece farkedilmekle, görsel incelemenin ötesinde bir yoğunlukla araştırılmakla kalmıyor, bir sanatçı tarafından estetik, düşünsel ve imgesel olarak tadılıyor ve takdir ediliyordu. İnsan, onun ellerini, sadece görmeyen bir kadının kendini keşfe çıkışını elleri olarak hissetmiyordu. Onları, dünyanın dopdolu ruhani ve duyuşsal gerçekliğine gözlerini daha yeni açmış, yaratıcı ve düşünen bir zihnin, görmeyen bir sanatçının, elleri olarak hissettiyordu. Bu keşifler, dışsal bir gerçeklik olarak, yaratmak ve simgelemek için itici güç oldular.

Baş ve insan figürleri yapmaya başladı ve bir sene içinde yörede, St. Benedict'in görmeyen heykeltraşı olarak ünlendi. Heykelleri, gerçek ölçülerin yarısı veya dörtte üçü boyutundaydı. Basit ama farkedilebilir özellikleri olan bu heykeller, etkileyici bir ifadesel enerjiye sahiptiler. Bu durum, benim, onun ve hepimiz için çok duygulandırıcı, hayrete düşürücü, hemen hemen mucizevi bir tecrübeydi. Normal olarak hayatın ilk birkaç ayında kazanılması gereken ama altmış yaşına kadar elde edilememiş temel algılama gücünün bu yaştan sonra kazanılabileceğini kim hayal ederdi? Bu olay, ileriki yaşlarda öğrenme ve özürllülerde öğrenme adına, harika olanakları gözönüne sermişti. Bu görmeyen ve felçli kadında, tüm hayatı boyunca aşırı korunmuş, hareketsiz ve saklı kalmış, şaşırtıcı bir artistik duyarlılığın tohumlarının, altmış yıl boyunca gelişmemiş ve engellenmiş olmasına rağmen, nadir ve güzel bir gerçekliğe yeşereceğini kim hayal edebilirdi?

NOT

Madeleine J. vakası, daha sonra da karşılaşacağım üzere, kendine has, tek bir vaka değildi. Bir sene sonra, ağır bir görsel haraplanmayla birlikte beyin felci geçirmiş başka bir hasta (Simon K.) ile karşılaştım. Bay K.'nın elleriyle ilgili duyuları ve gücü normal olmasına rağmen onları hiç kullanmamıştı. Herhangi bir şeyi tutmak, keşfetmek veya tanımak konusunda da olağandışı bir şekilde beceriksizdi. Madeleine J'den dolayı bilgili olduğumuz için aynı şekilde görsel bir agnozi olup olmadığını ve benzer şekilde tedavi edilip edilemeyeceğini merak ettik.

Gerçekten de Madeleine'de gerçekleştirilen şeylerin Simon, için de geçerli olacağını bulduk. Bir sene içinde ellerini her şekilde kullanabilir bir hale geldi. Özellikle basit marangozluk işlerinden; tahta bloklara şekil vermek ve bunları tahtadan oyuncak yapmak için biraraya getirmekten çok hoşlandı. Heykel yapmak yeniden yaratmak isteği yoktu. Madeleine gibi doğuştan sanatçı değildi. Ama yarım yüzyıl ellerini kullanmadan geçirdikten sonra, şimdi onları her şekilde kullanmaktan büyük mutluluk duyuyordu. Üstün yetenekli ve duygulu Madeleine J.'nin tersine biraz özürllü ve zihinsel olarak pek gelişmemiş biri olduğu düşünülürse, bu durum daha da dikkate değerd. Madeleine'nin Helen Keller gibi milyonda bir karşılaşılabilircek olağandışı bir kadın olduğu söylenebilirdi. Ama Simon için aynı şey söylenemezdi. Yine de el becerisini kazanması aynen Madeleine'e benzer şekilde gerçekleşmişti. Bu gibi durumlarda zekanın hiç bir rolünün olmadığı — en temel şeyin "kullanmak" olduğu — açıktı. Gelişimsel agnozi nadir rastlanan vakalar olabilir ama sonradan olan agnozilerde de temel kurallar aynıdır. Sık sık şeker hastalığına bağlı "eldiven ve çorap" nöropatisi (sinirsel körelme) denilen rahatsızlığı olan hastalarla karşılaşırım. Eğer nöropati, yeterince ciddi ise hastalar hissizlikten ("eldiven ve çorap" hissi) öte tam bir hiçlik ve derealizasyon duygusuna kapılırlar. Elleri ve ayakları olmayan bir hastanın söylediği üzere "basket potası gibi" hissedebilirler. Bazen kol ve bacaklarının bitiminde bir şekilde hareketsiz, hamur macun parçaları olduğunu hissederler. Bu derealizasyon duygusu, tipik olarak aniden gelir. Gerçekliğe dönüşte aynı oranda aniden olur. Kritik, işlevsel ve ontolojik bir eşik vardır. Böyle hastaların el ve ayaklarını kullanmalarını - bunun için onlara bir oyun oynasak da - sağlamalıyız. Böylelikle ani bir yeniden farkına varma durumunun ortaya çıkması — yeterli fizyolojik potansiyel mevcutsa, gerçekleşir. Tam bir nöropati varsa ve sinirlerin uzak uçları ölü durumdaysa, böyle bir yeniden farkına varma mümkün değildir.

Ciddi ama yarım nöropatisi olan hastalarda, az da olsa ilgili organı kullanmak hayati önem taşır ve bir basket potası olmayla makul ölçüde işlevsel olma arasındaki fark buna bağlıdır. Aşırı derecede hareket ettirilirse, sınırlı sinir işlevlerinde bir yorgunluk ve yeniden ani bir derealizasyon olabilir.

Bu sübjektif duyguların, nesnel karşılıklarının olduğunu belirtmek gerekmektedir; el ve ayak kaslarında lokal olarak "elektriksel bir sessizlik" vardır ve duyuşsal olarak da, duyuşsal korteks'e kadar her derecede tam bir "uyarılmış potansiyel" eksikliği bulursunuz. Hareket ettirmeyle birlikte el ve ayaklar yeniden farkedilir edilmez, fizyolojik tablo tamamıyla bunun tersine döner.

ZEVK İÇİN ADAM ÖLDÜRMEK İSTERSİNİZ DEĞİL Mİ?

pınar türen

Yüce bir yaratıcı kavramı neden tarihin hemen her evresinde, her kültürde ve toplum biçiminde, değişik şekillerde dahi olsa karşımıza çıkıyordu? Neden insanlar durduk yere birşeylere tapınıp, çeşitli adamlar yapmaya bu kadar meraklıydılar? Bir anda gözümün önünde bir film belirdi: yemyeşil topraklar üzerinde, masmavi bir gökyüzünün altında, dallarında rengarenk meyvelerin sallandığı ulu ağaçların gölgelerinde, yarı çıplak birbirinden güzel ve genç insanlar akıl almaz zevklerini tatmin edebildikleri sonsuz bir hayat yaşıyorlardı. Burası cennetti.

Lise iki öğrencisiydim. Nedense hayaü fazla ciddiye alıp hümanizme sıkı sıkı sarılarak tüm insanlara sevgiyle kucak açtığım dönemlerdi. Sadece düşünerek varolabileceğime gönülden inanmış ve inanmaya değer bir çok şey de bulmuştum ki bunların başında insan geliyordu. Saf-temiz-masum bir üçgenin içinde herşeyin doğruya doğru inandırmıştım kendimi. İşte böyle bir dönemde psikoloji öğretmenimin Freud'un 'Zevk Prensibi'ni açıklamaya çalışmasına dahi izin vermemiş ders boyunca hocanın üzerine gitmiştim. Freud bir dahi olabilirdi ama belli ki fesat bir insandı! Böyle bir sav nasıl olurdu?

İnsanı oluşturan tüm duygu, düşünce, davranış biçimleri ve milyonlarca değişik karakterin altında hep aynı şeytani kaynak: zevk almak. Bu dünyanın kuralı, herhangi bir olayın meydana gelebilmesi için enerjinin şart olması. Besinler fiziksel hareketlerimiz için enerji üretiyorlar peki ya ne biçim bir şey olduğunu bir türlü anlayamadığımız ruhumuz için gereken enerji neydi? Freud bunun libido olduğunu söylüyordu. Enerji bir yöne hareketle ortaya çıkabilir, libido da insan ruhunun zevk'e doğru hareketiyle ortaya çıkıyordu. Yani Freud'a göre ne yaparsak, ne düşünürsek, ne istersek bunun nedeni hep zevk almaktan geçmektedir. İşte insanın gerçeği: egoist yani kendi zevkini tatmin etmekten başka bir amacı olmayan çok hücreli, akıllı yaratık. "Yapmayın hocam" dedim, "Bu çok acımasız bir yargılama değil mi? Neden kendisinden çok başkalarını düşünenler var o zaman, ya fedakar analara ne demeli?..." gibi safça somlarla hocamı acayip köşeye sıkıştırdığımı ve insanlar namına görevimi yaptığımı inanarak evime döndüm. O gün, bir kaç sene içinde hayatımın büyük bir bölümünü bu ve bunun gibi kavramlar içinde düşünerek, öğrenerek, arayarak geçireceğimden habersiz huzur içinde ödevlerimi yaptım ve güzel bir uyku çektim.

Yine uykusuz kaldığım gecelerden biriydi. Hareketsiz yattığım yatağında uykunun beni yakalamasını bekliyordum. Uyumanın gerekli olduğunu ve insanların belli saatlerde uyumaları gerektiğini zannettiğim dönemlerdi. Henüz vampirlerle tanışmamış, vücudumu ve benliğimi ele geçirmelerine izin vermemiştim. Bedenim uykusuzluktan kıvrılırken, o günden ve daha önceki bir çok günden kalma sorular kafamı işgal etmişti. Yüce bir yaratıcı kavramı neden tarihin hemen her evresinde, her kültürde ve toplum biçiminde, değişik şekillerde dahi olsa karşımıza çıkıyordu? Neden insanlar durduk yere birşeylere tapınıp, çeşitli adamlar yapmaya bu kadar meraklıydılar? Bir anda gözümün önünde bir film belirdi: yemyeşil topraklar üzerinde, masmavi bir gökyüzünün altında, dallarında rengarenk meyvelerin sallandığı ulu ağaçların gölgelerinde, yarı çıplak birbirinden güzel ve genç insanlar akıl almaz zevklerini tatmin edebildikleri sonsuz bir hayat yaşıyorlardı. Burası cennetti.

Sorumun cevabının basitliği karşısında buruşturduğum suratımı rüyalarım terk ederek uykuya daldım.

Artık kimsenin bana rüyasını anlatmasını istemiyorum. İnsanların rüyalarında

bilinçaltılarının ve bilinçüstülerinin en mahrem yerlerini görüyorum. İnsanların bastırdıkları zevklerini nasıl rüyalarında tatmin etmeye çalıştıklarını anlıyorum. "Ne komik, gece rüyamda seni gördüm. Hazırlarken içine yanlışlıkla fare zehiri koyduğum kekten yedirmeye çalışıyordum sana." Yaa, gerçekten de beni öldürmek istemen çok komik. Kimbilir böyle bir kazaya kurban gitsem içindeki sen ne büyük zevk alırdı. Başkalanna acı vermekten zevk aldığımızı kabul edecek kadar hümanistlikten uzaklaştım artık. Hayır yanlış söyledim, tüm bunların hümanistlikle bir alakası yok aslında. Tıpkı ruhumuz olmadığı gibi. Biz insanlar kendi kendini çözmeye çalışan kromozomlarımız aslında. 'I' ve 'O'nun sonsuz birleşimlerinden ortaya çıkan bilgisayar programlarıyız. Milyonlarca, milyarlarca program. Etiklerimiz içimizdeki şeytani bastırıyor çünkü sonsuz zevk mekanı cennete ulaşmak istiyoruz. İçimizi çözmek istemiyoruz zira zevkleri bastırarak yaşamak belki daha kolay geliyor, kimi şeytani zevkler ise filmleri andıran rüyalarda çözüyor.

Alfred Hitchcock'un 'İP' isimli filmini dört kere seyrettim. Gerilim üstadının en etkilendiğim filmi olması beni çok germesinden değil, kanımı dondurmasındandı. İki zeki arkadaşkendilerinden daha zeki, meziyetli, sevilen, başarılı (karşısındaki insanın aşağılık kompleksine girmesi için herşeye sahip) arkadaşlarını öldürürler. Bundan ne para, ne ün, ne de başarı kazanacaklardır. Ancak çok önemli bir nedenleri vardır: o üstün insanı yok ederek ve kimsenin anlamamasını sağlayarak zekalarını kanıtlayacak ve hayatlarının en büyük zevkini yaşayacaklardır. Tabii ki bu bir film ve filmlerde genel kural 'kötülerin' kaybetmesidir. Katillerden daha akıllı kahramanımız James Stewart olaya el atınca Mr. Hydelar'ın oyunu bozulur ve gerçek ortaya çıkar.

Gerçekler bazen inkar edilemez, bazen ürkütücü, bazen ulaşılmaz olurlar, bazen de zaten yokturlar. Başkalanna feda ettiğimiz gençliğimiz, masumiyetimiz, aşklarımız, isteklerimiz gerçekte egomuza eklenen halkalardır ki aslında tüm bu adamlarımız -çocuğunu besleyen anne, aşkı için intihar eden sevgili-egoistliğimizin dışavurumundan başka bir şey değildir. Romeo Juliet'siz yaşayamayacağını; bir anne çocuğu olmaksızın hayatına anlam katamayacağını düşündüğünden kendilerinden feda etmekten kaçınmazlar. Zira zevklerinin tatminin yolu fedakarlıktan geçmektedir. Zevklerimizi kimi zaman bastırarak, kimi zaman onlara esir olarak, çoğu zaman onlara karşı bilinçsizce savaşarak, kimi zaman da bizi tutuşturmalarına izin vererek sonsuzca deviniyoruz. Oysa cennetin yolu ne bastırılan zevklerden ne de egoist fedakarlıklardan geçiyor. Cennetin yolu hiç bilmediğimiz bir yerde keşfedilmeyi bekliyor.

İki zeki arkadaş kendilerinden daha zeki, meziyetli, sevilen, başarılı (karşısındaki insanın aşağılık kompleksine girmesi için herşeye sahip) arkadaşlarını öldürürler. Bundan ne para, ne ün, ne de başarı kazanacaklardır. Ancak çok önemli bir nedenleri vardır: o üstün insanı yok ederek ve kimsenin anlamamasını sağlayarak zekalarını kanıtlayacak ve hayatlarının en büyük zevkini yaşayacaklardır. Tabii ki bu bir film ve filmlerde genel kural 'kötülerin' kaybetmesidir. Katillerden daha akıllı kahramanımız James Stewart olaya el atınca Mr. Hydelar'ın oyunu bozulur ve gerçek ortaya çıkar.

TATLI BİR İSTİĞRAK DAKİKASI

turhan tan

*Bir aralık sustu.
Zannedersem
karanlığın
koynunda
hatıralarını
arıyordu. Ben bu
fasıla sırasında
tekerleklerin
yalvarır gibi bir ses
belirttiğine, kesilen
nağmenin
tazeleşmesi için
hıçkırığına sahib
oldum. Kadın da
bu zehaba kapılmış
olacak ki sükûtünü
bıraktı, gene
terennüme başladı.
Şimdi Mozart'ın
sibirli fülütünden bir
parça çalıyordu.
Ben gözlerimi
kapıyarak yürek
piyanosu üzerinde
oynayan inci
dişlerin sesine
kendi yüreğimi
acıyordum, tatlı bir
istiğrak dakikası
yaşıyordum.*

"Zihnimde kımıldanan bu سوالin cevabını gene Nuri Demirağ verdi, nazik bir tehalükle yol çantalarından birini açtı, bir kitab çıkardı:
- Alınız, dedi, eğlenceli bir eser. Biz çalışırken siz de bununla oyalanırsınız, sıkılmazsınız.

Baktım. Enderunlu Fazılın Zenanname ve Hubanname diye de anılan Defteri Aşk! .. Belki yirmi, belki otuz yıl evvel okuduğum bu kitaba muhtelif milletler arasında yapılacak bir gezintiye çıkarken tekrar karşılaşmak hoşuma gitti. Teşekkür ederek kendi hücreme çekildim. Biraz sonra kanepe de yatağa tahavvül etmiş olduğundan Fazıl merhumu rahat rahat uzanarak dinlemek mümkün olacaktı.

Lâkin bu imkândan istifade etmedim, edemedim. Yolculardan bir madam, benim hücremin kapısı önüne raslıyan pencereye geldi, tatlı bir frenk nağmesi tutturdu ve idrakimi koridora çekti. Bu gece kuşunun insanlaşmış bülbüllerden olduğunu sesinden anlamakla beraber yüzünü görmüyordum, göremiyordum. Yalnız derece derece çoğalan bir zevkle onu dinliyordum. Garb musikisinin cahili bulunmaklığıma rağmen meçhul kadının bestelenmiş nefis bir ıslık ahengile püskürdüğü nağmelerden büyük bir tad alıyordum. Galiba Berlioz'un meşhur operasından, Damnation de Faust'dan bir parça terennüm ediyordu. Lanet, bu ilâhî seste adeta rahmet oluyor ve enikonu güzelleşiyordu. Bir aralık sustu. Zannedersem karanlığın koynunda hatıralarını arıyordu. Ben bu fasıla sırasında tekerleklerin yalvarır gibi bir ses belirttiğine, kesilen nağmenin tazeleşmesi için hıçkırığına sahib oldum. Kadın da bu zehaba kapılmış olacak ki sükûtunu bıraktı, gene terennüme başladı. Şimdi Mozart'ın sihirli fülütünden bir parça çalıyordu. Ben gözlerimi kapıyarak yürek piyanosu üzerinde oynayan inci dişlerin sesine kendi yüreğimi açıyordum, tatlı bir istiğrak dakikası yaşıyordum.

Sihirli fülüt susunca bu istiğrakın yorgunluğu gözlerimde -müskir bir yük gibi- yapışık kaldı. Artık dalmıştım, uyuyordum. Fakat şuurum, gene o kıvrak nağmelerin silinmiyen, sönmiyen havasile yelpazelendiği için uyanık gibiydim ve o halde benliğimin bir değişiklik geçirdiğini seziyordum. Bu tahavvül, yurddan ayrılmak üzere bulunmanın ruh üzerinde husule getirdiği garib bir intiba idi. Neredeydik, hangi istasyonları geçmiştik. Bilmiyordum. Lâkin nurdan zulmete, intikal eder gibi vicdanî bir halet içindeydim. Yatakta bulunduğum, hata uyuduğum halde millî hududu geçmek üzere bulunduğumu apaçık görüyordum.

Şüphe yok ki insan ruhunda şuurlu bir kuş hassasiyeti var. O hassasiyetle yuvaya has olan hava -uyurken de- alınıyor. Yahud yurd, açık bir harita gibi vicdanlarda menkuş. Yabancı bir hava o haritaya heyecan veriyor ve şuur bu heyecandan uyanarak millî hudud dışına çıktığını anlıyor."

*Avrupa Notlan, Turhan Tan, İstanbul 1938.

TÜT-ÜN

adnan kurt

Dünyalı insanlar şu günlerde sigara içenler ve sigara içmeyenler olmak üzere ikiye bölünmüştür. Doğrudur, sigara içenler diğerleri için birtakım rahatsızlıklar yaratırlar -ama fiziksel rahatsızlıklar. İçmeyenlerin yarattığı rahatsızlıklarsa ruhsaldır. Böyle şeyler bizi sıkır. Görünen şudur: bir düşmanlığın tohumları tüm dünyada ekilmektedir. Etnik düşmanlıklar, din savaşları ve ticaret savaşlarının ardından tütün savaşları tezgahlanıyor. Oysa hoşgörü her güzel şeyin temelidir. Mesela yatakta eşinin sigara içmesini olgunlukla karşılayan zihniyet başarılı ve mutlu bir evliliğin en belirgin işareti değil midir?

Bazen **tütmeyenlerin** daha üstün ahlaklı olduğu ve övünecek **birşeyleri** olduğu varsayılırken, bunların insanlığın en büyük zevklerinden birisini kaçırdığı unutulur. Tütün içmenin karakter zafiyeti belirtisi olabileceğini teslim etmekle birlikte, zayıflıkları olmayan bir insana karşı da tedbirli olmak gerektiğini hatırlamalıyız! Ona güvenilmez. Ciddi olmaya çalışır ve bir tek hataya kaınamaz. Düzenli alışkanlıkları ve mekanik varoluşculuğu köşeleriyle sınırlı kafasını gönlüne üstün kılar. Anlayışlı ve mantıklı insanları sevmek güzeldir de, tümüyle rasyonel insanlardan da o kadar uzak durmakta bilgelerin gördüğü bir fayda vardır. Bu nedenle "Küllük bulunmayan bir eve girdiğimde huzursuzluk duyar ve korkarım" der Lin Yutang, "Oda düzenli ve çok temizdir, örtüler yerlerinde, insanlar doğru ve duygusuz olmaya çalışırlar. Ve ben hemen en iyi davranışlarımı takınırım. Yani en rahatsızlık verenlerin..."

Bu çok doğrucu, sağduyulu, duygusuz ve şiirsiz ruhlar tütünün tinsel etkilerini takdir edemezler. Genellikle estetik değil de ahlaksal açıdan eleştiri getirdiklerinden önce şunu söylemeli: **tütmeyenlerden** daha yükseklerde dolaşır onların tinleri! Ağzında piposuyla o adam (ukala olanı değil; o bir sahtekâr, bir münafıktır!) ve kahvesinin yanında derin düşüncesi; sigarasını tüttüren genç kız, gönlümün insanlarıdır. Daha insancıldır bunlar, söyleyecekleri vardır -hiç değilse ilgilenenlere. Yokolası tanımla zeki de olurlar ve iletişim: onlarla

çok iyi kurulabilir. Ve bir içsel ses onun da beni bu kadar sevdiğini söyler. En önemlisi ağzında bir pipo olan her zaman neşelidir. Ve mutluluk tüm ahlaksal değerlerin en güzelidir. Maggin "puro içen hiç kimse intihar etmedi" der. Pipo içen birisinin de karısıyla kavga ettiği görülmemiştir. Çok basitir nedeni: ağzında pipoyu tutmaya çalışırken, bir diğerinden daha yüksek sesle bağırıp çağırmak olası değildir ki!

Her tüttürenin o aptalca düşünceye tutulup, bir ara nikotini terketme eğilimi doğmuştur. Bu anlamsız çaba ile bir süre (2-3 dakika ile 3-5 yıl arasında) uğraştıktan sonra çoğu yine anlamı yakalarlar. Tütün kullanmanın yararlarını dile getirmek pek zordur. O, bilinçdışı etkiler yaratırken, maddesel dünyada nasıl anlatılabilir?

Tütün. Gerçek ve bilinmeyenle uğraşa dalmışların düşüncelerini düzenler ve tinlerini mutlandırır. Ay lacivert gökyüzünde asılıyken, yalnız ve yaşamdan kopmuş gibiyseniz, boğaziçine doğru tüttüreceğiniz duman -bilirsiniz- size sıcaklık verir, güzellikleri müjdeler. Bir pencere önünde hat yapıtlarını incelerken, o eski şiirleri okurken ve çayı yudumlarken hüznle; ya da gece lambasının altında **Borges'in** öykülerini okuyup heyecan ve özlem duyduğumuzda derin derin bir sigara içmekten başka ne isterdiniz ki? -Ay ışığının tılsımlı parçası.

Kırmızı ipek geceliğiyle yanınızda duran kadınla gizleri fısıldarken birbirinize, içtiğiniz sigara yüreğinizi ıştırır ve aşkınızı güçlendirir. -**Aşkın** büyülü uyarıcısı.

Geç uyanılmış bir sonbahar sabahı, sıkı bir yağmur yağarken, pencerenin gerisinde çıtır yanan sobanın yanında kucağınızda kedinizi sever ve eski sevgiliden kalmış bir mektubu okurken size ancak bir sigara eşlik edebilir. -Anıların ve hüznün sırdaşı.

Ve dünyanın tüm acımasızlığı, hayatın bütün bıkkınlıkları, kötülüklerin hepsi küllüğümüzde ezerek söndürdüğümüz bir sigarayla yok olmazlar mı?

denizkızlarının şarkısı

TENN TENNENNI...

Önce ten ister... ve asla vazgeçmez. Kendi isteği dışında her şey saçma gelir ona... *Tenni tennenni*. İşte hayatın ezgisi... Alışkanlıklara Pan'ın o büyülü sesini fısıldayan. Ten cinayetlerine engel olan... tenini dinle, tenini dinle... Çünkü o, doğru söyler. Unutulmaz anların -bu kısacık yaşamda ne kadar azlar-, hep özlenen buluşmaların -daha kaç tane yaşarız kimbilir-, görkemli *hazların* -ah hiç bitmese-, en masum suçlusu tenini dinle.. O vahşi, arsız çocuk dişleriyle sorumluluğu, iyiliği, kötülüğü reddeden tenini dinle... Çünkü bir tek o başarır, düşmanını bile sevmeyi... Aklı baştan çıkarmayı... Tenini sev.. Tenini okşa... Tenini tenle ara. Tenine ten iste... *Tenni tennenni*.. En büyük *temenni*...

TENEZZÜL

Ten öpüşlerle uyanır, öpüşlerle kendisini *hiseder* ve hissettiklerini iletir. Ten yalnızca, öpüşlere tenezzül eder. Bakışların izi kalır tende, dokunuşların... Ama ten, bir gün bunların hepsini unuttur. Öpüşleri *asla*.. Ten, kokusunu öpüşlerden alır, öpüşlere teslim eder... Bu nedenle Kadın, "Dudaktan *Kalbe*"yi seyrederken rahatsız *edilmek istemez*, Adam da, "Rocky"i... Bir takım Adamlar, Ten Uyanışları, Tende ki Tuz, Tene Ten gibi çok anlamlı filmlerle, bir tarafın bel isteklerini tene iletiler. Ama taraflardan biri ortada yoktu. Tensiz vücutlar *kıvrılırken* duyulan istek, tenin isteği oldu. Bu uluslararası *ten-belliği*, el alkışladı, dil onayladı. Ten yapayalnız kaldı.

TENZİLAT

Oysa o, *Kadın'ın* çıplaklığını istiyordu tenini değil, çıplaklığın ölçüsü hep aynıydı... Adam, umut etmeyi erdem sayarak hep çıplaklığı aradı. Nedendir bilinmez, *ten ölçüsüzdü*. Çözülmezdi. Üstelik, çıplaklık tenzilat yaptı ve tenin terini temizledi. Ten araştırmalarına bir son verildi. -Tenine sahip olmak bu dönemlere rastlar-

Göz yanılır, dil yalan söyler, bel aldatır. Tendir ruha şekil veren... Sevgiyi kandırmayan. Ölüme *başkaldıran*... İlk aşk sözünü *söyle-ten* ten. İçimizdeki ışığın her rengini yansıtan. Bütün çağrıların en içten tenoru. Özgürlüğün diliyle konuşur çok bin yıldır. Köleliğe *başkaldırır* ten; her yatakta, her bakışta, her dokunuşta. Anların ve anıların tek yaratıcısı ten. Satılamadığı ve satın alınamadığı için bedeli yoktur. *Ten-zil-atı* da...

Sahipsizliğin sahibidir ten.

TENİNİN TERİNİ TAZELEDİ...

Çünkü, yıldızların sahibi yoktur, her gece yatakta *tenimizi* ısıtan... Yakamozlar kimsenin değil, denizle buluşanları dinlerler sadece, tende beyaz yaşlarını bırakarak... Ten kimsenin değildir. Kendinin bile olmayı *reddeder*... İsimsizdir. Bu ten biricikti ve onunla birlikte *ölecekti*... Görece zaman, görece mekan ve görece *sınırlar*... Tenine sahip çıktı *sonunda*.. Yani tenini özgür bıraktı.. Teni tenlerle buluştu... Yalnız istediği zaman, yalnızca istediği için... Teninin terini tazeledi... Çıplaklığından *utanmamayı* öğrendi... Aslına döndü... Yani insan oldu.

BEN YOĞURDU MAYALARKEN

miya se

*Çevremdeki her değişimi bir bozulma olarak görmeye başladım
ben yoğurdu mayalarken.*

Keşke yazılar müzikli yazılabilse. Müzik evet ses değil. Madenî kaşığın ucuz Rus çanağına çarpa çarpa oluşturduğu müzik. Yazacağım hiçbir ses biçimi, o çingirtiyı, şingirtiyı, tıngirtiyı veremez. Çocukları, torunları, yeğenleri olanlar bilirler. Yeni çocuk kitapları var hani... Kapağı açıp düğmeye basıyorsunuz resme uygun bir ses çıkıyor. Ambulans, polis arabası, itfaiye, uzay aracı... Yazdıklarımın arasına da öyle düğmeler yerleştirmek isterdim.

Madenî kaşığın ucuz Rus çanağında çıkardığı müzik... Musluktan akan suya tutularak söndürülen sigaranın çok hafif cızırtısı... Salondaki televizyonda izlenen çizgi film kahramanlarının abartılı düşme sesleri...

Ben yoğurdu mayalarken bunları düşünüyordum. Kim bilir kaç yüzyıldır aynı biçimde yapılan yoğurdu atalarımın öğrendiğim gibi mayalıyordum. Ocakta yeterince kaynatılmış duru süt bana bakıyor. Üzeri ince, sarı bir kabuk bağlamış. Yoğurt olmayı ister mi istemez mi bilmiyorum. Bu ona sorulmamıştır, sorulamaz öyle biliriz. Yoğurda dönüşme. Bozulma... Yoğurda dönüşme bozulma sayılmaz mı? Ben onun bozulmasını yoğurda dönüştürerek sağlayacağım. O kendisini bozsa benim tüketemeyeceğim bir biçimde yapacak bunu.

Çevremdeki her değişimi bir bozulma olarak görmeye başladım ben yoğurdu mayalarken.

Yemekler yapıyorduk bir takım otları, kabuklan; bir takım sıvılarla karıştırarak kendileri olmaktan vazgeçirterek aş biçimine dönüştürüyorduk. Güzel güzel yaşayan iki insanı bir arada yaşatıp birbirlerini bozmalarını, değiştirmelerini, dönüştürmelerini sağlayarak aşk yapıyorduk. Sonra bir çocuk doğuyordu çırılçıplak! İlk eylem ağlamak... Kundaklıyor, sarıp sarmalıyorduk. Ağlamasını saçma bir gülmeye dönüştürüyorduk. Kökleri metrelerce derinde, dalları metrelerce yukarda bir ağacı kesiyorduk. Bu kesik ağaçtan YARARLI dediğimiz binlerce nesne yapıyorduk. Ona kıcımızı siliyorduk, üzerine oturuyorduk. Yazı yazıyorduk

yalanlarla örtüşen. Evler yapıyorduk, gizliyorduk birbirimizi. Otlardan ipler yapıyorduk, boğuyorduk, asıyorduk ince-kalın kendirlerle.

Ben yoğurdu mayalarken.... Bu madenî kaşık ilkel müziğini yayarken, süt buğusunu ve kokusunu salarken odaya bunları düşünüyordum. Beynim ve oradaki bilinmeyen boşluklar, doluluklar bunları düşündürüyordu bana. O da bozulmuştu ve düşünüyordu. Daha da bozulacaktı üstelik.

Ben yoğurdu mayalarken atalarımın yüzlerce yıl önce belki de beyinlerinin yeni yeni bozulduğu yıllarda tıpkı benim gibi yoğurt mayaladıklarını düşündüm. Ateşi bulup sütü kaynatarak içtikleri yıllar. Bir çobandı belki bir kadın. Kimbilir hem çoban hem kadın da olabilirdi.

Ayrıntılar önem kazandı sonra. Ne kadar süte ne kadar maya? Ne kadar beklenmeliydi? Ekşi mi güzel olurdu yoksa biraz tatlı olsa daha mı iyi olurdu? Zaman önem kazandı sonra. Dört beş saat -Güneş şu kırmızı kayanın oradan çıkıp iki mızrak boyu yükselineye dek- beklenirse tatlı oluyordu yoğurt. Üç mızrak boyu yükselirse ekşi. Unutulur da güneş kara kayanın oradan battığından açılırsa toprak çanak, fokur fokur kaynadığı görülürdü. Kimseye yararı yoktu bu kadar bozulmuş sütün. Az bozulmalıydı her şey. Azar azar... Bu unutulmuş süt bozuğu dökülürdü. Döküldüğü yerdeki otu, ağacı da kuruturdu. onlar da otsuz, ağaçsız yerler buldular fokurdayan yoğurtları dökmek için. Böyle çorak yerleri bulmak için gün gün kolaylaşıyordu. Ya da geceyi bekliyorlardı sevmedikleri komşularının ekinlerine, ağaçlarına serpmek için.

Ben yoğurdu mayalarken bu madenî kaşık ilkel müziğini yayarken bozarak ve bozularak yaşam sürüyor. Yoğurdun mayalanma işinin yüzyıllardır böyle olduğunu düşünüyorum.

Şimdilerde sütü bozma işini geliştiriyorlar. Bozulma işi dile, damağa yeni tatlar kazandırmak uğruna geliştiriliyor. Meyveli yoğurtlar satılıyor marketlerde. Güzel, küçük, resimli ambalajlarda.

başka bir dünya

UZUN BİR YOLDA TUTSAK BİR YOLCU

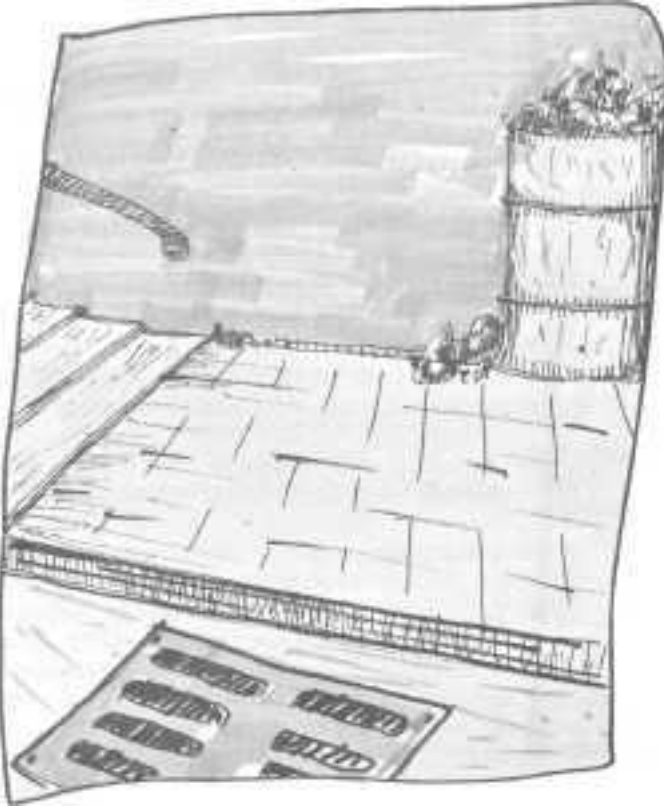
yazan-çizen
ergun kocabıyık

*Ne zaman kapandınız
bilmiyorsunuz.
Ne zaman açılacak?...*

*Bütün hafta sonlarını,
sonra giderek hayatınızın
tamamını işgal eden bir
uğraş. Saçma olduğuna
inanmanız kafi değil.
Sigarayı bırakmak kadar
zor bir iş. Sizi içine alır.
Sonra giderek ona ait
olduğunuza inandırır.
Hatta odanın kapısını
kapalı tutmaya özen
göstermenizi sağlar.
Nedense insanın eli
çekmecedeki çekice
uzanamaz bir türlü.
Günler geçer, siz öylece
bakadurursunuz.*

*Boş ve sessiz sokaklarda
yalnız bir mazgala
benzetirsiniz kendinizi.
Bu aslında ciddi bir
vakıadır.
İçinizde biriken iltihabın
basıncını hissedersiniz.
Ona ulaşamazsınız.
Parmaklarınız
aralıklarınızdan
geçemeyecek kadar iridir.*

*Herkes birbirinin
gardiyanı... Bekliyoruz...
Gözetliyoruz.
Anlayamadığımız bir
çekingenlik. Ruhlarımıza
çöreklenmiş bir korku.*

*Kendi içimize doğru
kazdığımız bir tünelde,
bilinmeyen düşmanı
bekleyerek korkuyoruz.*

Şaşırtıcı görüntüler bir çok şeyi yeniden gözden geçirme fırsatı sunar. Bir tür dikiz aynasından kendinize bakmak gibi. Gölgeler eşliğinde...

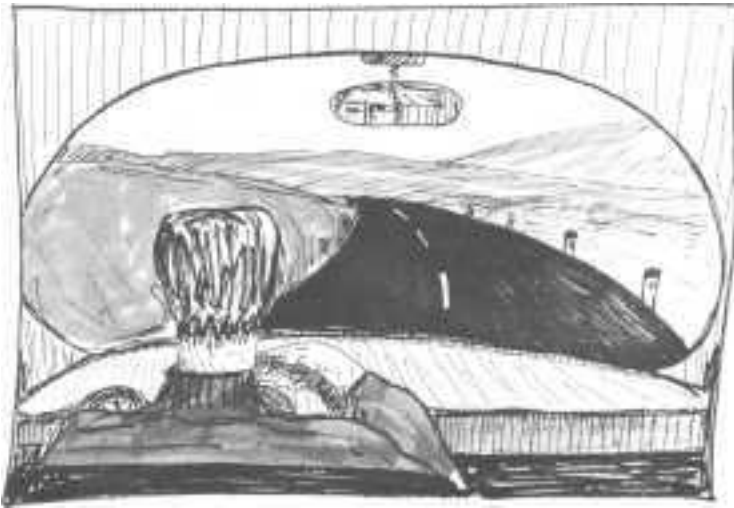
Bir tutsaklık bu, başka bir şey değil. Bütün yollar hep aynı yere çıkıyor. Hiç bir yere gidemiyorsunuz.

başka bir dünya

*Hayvanınızı
hapishanenin dışında
gezdirebilmeniz bir
serbestlik midir?
Neden hayvanınızı
zincirleme zorunluluğu
h ıssediyorsunuz?
Sizi hiç
bir hayvan ısırды mı?*

*Gitmek: bir YOL, ya da bir
AYNA olduğunu bilmek...*

MİYOP ALIŞKANLIKLAR, KÖR ZEVLER

faruk ulay

*İki zevkten birine
kolayca alışmışken
ötekini yıllardır
öğrenmeye
çabalıyorum. Bazı
zevklerin ancak
öğrenilerek elde
edileceğini, ancak
harcamasını
bilenlerin para
kazanmaktan zevk
aldıklarını ve nasıl
harcayacaklarını
daha
kazanmadan
bildiklerini söylerdi
babam. Yoksulların
varsıllar dünyasına
hiçbir zaman ortak
olamayacağını
çünkü homo
ludenlere özgü
duyunun para
harcamaktan zevk
aldığını anlağa
bildirecek denli
gelişmemiş
olduğunu söylerdi.*

Ardında duvarlar çivit mavisine boyanmış büyük bir oda olduğu söylenen, marangoz elinden çıktığı belli, yeni cilalanmış ceviz kaplama kapıyı vurmaktayım. Tavana gömülmüş yarım küre biçiminde kesilmiş buzlu camlardan yayılan konik huzmelerden birinin altında, halı kaplı bir koridordayım. Kapının öte yanında bekleyen birinin olduğunu biliyorum. Beklenenin ben olduğumu, geleceğim haberinin ona verilmiş olduğunu umuyorum. Yılbaşlarında zevkime uygun **boyunbağları** armağan eden birince yollandım buralara. Konusuz konuşmamızın sonuna geldiğimizde, ikimizin de ilgisini çekecek bir konu aramaya hazırlanırken. Tam Dyer **Yasası'nı** anlatmayı bitirmişken. İpekböceği larvasının kafa kapsülünün de böceğin öteki organları gibi geometrik artışı izleyerek büyüdüğünü, böylece İpekböceği yetiştiricilerinin kafa kapsüllerini sayıp ölçerek kaç koza oluştuğunu, kaç böcek elde edeceklerini dolayısıyla mevsim sonunda kaç para kazanacaklarını bilebildiklerini, bir kozanın ortalama üç gün içinde oluştuğu akla getirilirse mevsim boyunca üretilen ve öldürülen İpekböceği sayısının böcek çiftçiliği ekonomisinde önemli bir yer tuttuğunun kolaylıkla anlaşılabilceğini söylemişken. Öldürme konusuna girmeyi, öldürme eyleminin uyandırdığı hazzı değinmeyi tasarlarlarken. Beni dinlemeyi bırakan, yeni konuya atlamak üzere duraklamamdan yararlanıp bütün günü konuşarak geçirdiğimi, zaman yitirmeden buraya gelmemi, beni yanına almakla yanlış bir iş yapmadığını ona kanıtlamamı istedi. Asker karıncaların kendilerinden büyük böcekleri öldürmek için **hayvanın** kaçmasını engellemeleri gerektiğini nasıl öğrendiklerini ve gözlerine kestirdikleri bir böceğin önce ayaklarına saldıkdıklarını söyleyemedim ona. Belki bana kapıyı açana söyleyebilirim bunları. İçgüdülerinin sözünden çıkmadan yaşamaya alışmış canlıların **duyunçtan** yoksun olduğunu, üstten gelen emirleri yanlışsız olarak yerine getirmenin aktöresel düşüncelere ters düştüğünü ve o anda aklıma gelecek başka şeyleri de. İlk kez karşılaştığım ve bir daha karşılaştığımı sanmadığım birine ancak beni ilgilendiren konulardan söz edebilirim.

Kapı açılmıyor. Vurmaya ara verdim, koridorun sonuna dek yürüyüp döndüm, yeniden vurdum, açılmayınca bu kez öte uca yürüdüm. Şimdi koridor genişliğindeki pencerenin minder döşenmiş pervazına oturmuş, bir sigara yakmaktayım. Kibritle yakıyorum sigaramı. Lise yıllarından kalma bir alışkanlık. Filtresiz sigara içiyorum. Babamdan geçen bir alışkanlık. Tütünü içime çektikten sonra nefesi **burnumdan** vermeye özen gösteriyorum. Buna henüz alışamadım. Ama sigarayı böyle içmekten zevk alıyorum. İki zevkten birine kolayca alışmışken ötekini yıllardır öğrenmeye çabalıyorum. Bazı **zevklerin** ancak öğrenilerek elde edileceğini, ancak harcamasını bilenlerin para kazanmaktan zevk aldıklarını ve nasıl harcayacaklarını daha kazanmadan bildiklerini söylerdi babam. Yoksulların varsıllar dünyasına hiçbir zaman ortak olamayacağım çünkü homo ludenlere özgü duyunun para harcamaktan zevk aldığını anlağa bildirecek denli gelişmemiş olduğunu söylerdi. Yaşamdan **öç** almaya yönelik bir yaşantı sürmenin en sağlıklı yaşama biçimi olduğuna inanan babam yaşamın tadını çıkaramadan

öldü. Öc alma yöntemleri konusunda bir ipucu vermemesine karşın her akşam gömüldüğü gazetelerin ardında yaşamın anlamını yaşamın kendisine göstererek bu konudaki bilgisini ona kanıtlayacak birşeyler tasarladığını sanıyorum. Doktor raporunda kalp yetmezliği yazsa da kendini öldürdüğünden kuşkuluyorum.

Sağ elimin imleme parmağıyla orta parmağı arasına sıkıştırdığım sigaranın parmaklarımı yakmasıyla sokaktan geçen bir bulutun bıraktığı iri yağmur damlalarının cama çarpması aynı ana rastlıyor. Eskiye yönelik düşüncelerimden sıçrayarak uyanıyorum. Yaşadığım zamana döndüğümde nerede olduğumu bilmek hoşuma gidiyor. Koridorun ışıkları sönmüş. Sigaramı percerenin yanındaki küllükte söndürüyorum, yağmurun dinmesini bekliyorum, şemsiyesiz gençlerin şemsiyeli yaşlıların yanlarından koşarak, otomobillerin de gençlerin yanından suları yararak geçmesini izliyorum. Kapıyı yeniden yeniden tıkkatmalı mıyım? Neden burada olduğumu beni bekleyene anlatabilmek için kapının açılmasını sağlamalıyım. Bir sinek percereye kafasını vurmakta diretiyor. Dişi bir sinekse birkaç aylık yaşamı boyunca bu koridorun çeşitli köşelerine bir yumurta bırakabilir. Pantolonumun art cebinde taşıdığım kağıt mendil paketinden bir mendil çıkarıyorum, sineğin üstüne kapatıp parmaklarımı sıkıyorum. İnce bir çitirtıyla ölüyor sinek. Mendili küllüğe bırakıyorum. Pencerenin doğramalarından başını uzatan bir tahtakurdu başına gelecekleri anlamış gibi kendini geriye çekiyor. Divikleri düşünüyorum şimdi. Afrika'ya doğru uzanıp elimi bellicositermes natalensislerin yuvasına daldırıyorum. Milyonlarca diviğin arasında kraliçeyi bulup yeni bir mendil çıkarmayı düşünmeden eziyorum onu. Böylece Afrika kıtasını diviklerin istilasından kurtarıyorum. Bir kraliçe bellicositermes natalensis'in yüz yıl yaşayabildiğini, dakikada yirmi beş yumurtadan günde otuz altı bin, yılda on üç milyon, yaşamı boyunca da yaklaşık bir milyar yumurda ürettiğini, böylesine hızlı bir üremenin homo sapienslerin başına iş açacağını, dolayısıyla görüldükleri yerde vur emri çıkarılması gerektiğini, öldürmenin bazan bir görev olduğunu, görevi başarıyla yerine getirmenin verdiği zevki anlatmalıyım beni buraya yollayanı yeniden gördüğümde. Kapıyı açtırmayı başarsabilirsem beni bekleyene de anlatabilirim bunları. İmleme parmağımla orta parmağım yine yanıyor. İkinci sigaraya başlamış ve sonuna gelmişim. Küllükte söndürüyorum. Yağmur dinmiş. Sokakta kimse yürümüyor. Kaldırımla asfalt arasında oluşmuş iki ince derenin suyunda sürüklenenleri izliyorum bir süre. Ezilmiş bir hamburger kutusu, bir PET şişesi, naylon torbaya doldurulmuş plastik şırıngalar, sol ayağa ait bir mokesen ayakabı, rengi uçmuş bir tozbezi ve bir fare ölüsü. Derenin suyu çekiliyor. Sokak lambaları yanmaya hazırlanıyor. Akşam inmek üzere. Kağıt mendillerimi pantolonumun cebine sokuyorum, kapıyı son kez çalmak üzere koridoru geçmeye başlıyorum.

Loş koridor iyice karanlığa gömülmüş. Haliya düşen gölgem pencereden uzaklaştıkça yok oluyor. Ceketimin iç cebinden uzak gözlüğümü çıkarıp takıyorsam da koridorun ışık durumunda bir değişiklik olmuyor. Böceklerin miyop olduğunu da anımsatmalıyım beni bekleyene. Böceklerden korkmaması gerektiğini, yalnızca yirmi santimetre uzağını görebilen bir canlıdan zarar gelmeyeceğini, özellikle karanlıkta yaşamayı seçmiş bazı böceklerin kör olduğunu, kullanılmayan örgenlerin işlevlerini zamanla yitirdiklerini, işlemeyen demirin ısıldamayacağını söylemeliyim. Yumrukladırdığım sol elimle kapıya beş kez vuruyorum. Sağ elimde pantolonumun ön cebinden çıkardığım sustalı çakı var. Kapı açılıyor.

Loş koridor iyice karanlığa gömülmüş. Haliya düşen gölgem pencereden uzaklaştıkça yok oluyor. Ceketimin iç cebinden uzak gözlüğümü çıkarıp takıyorsam da koridorun ışık durumunda bir değişiklik olmuyor. Böceklerin miyop olduğunu da ammsatmalıyım beni bekleyene. Böceklerden korkmaması gerektiğini, yalnızca yirmi santimetre uzağını görebilen bir canlıdan zarar gelmeyeceğini, özellikle karanlıkta yaşamayı seçmiş bazı böceklerin kör olduğunu, kullanılmayan örgenlerin işlevlerini zamanla yitirdiklerini, işlemeyen demirin ısıldamayacağını söylemeliyim.

Yaşamdan zevk almak istiyorsam yaşamının bir oyun olduğunu aklımdan çıkarmamamı öğütlemişti babam. Gazetelerin ardına saklandığı bir ara söylediğinden yüzündeki anlamı görememiş, ne ölçüde ciddi konuştuğunu kestirememiştim. [...] Yetişkinlerin oynadığı oyunların kuralları karmaşıktıkça herhangi bir oyun olmaktan öteye gidiyor bu davranışlar. Koridorda gerçekleştirdiğim oyunumdan zevk aldığımı ona söylemeyeceğim denli uzakta şimdi babam. Oyunlarını başkalarını zorda bırakmaya oynayan birinin kendi oyununa düşecek denli boşta bulunacağına inanmıyorum.

Kimin açtığını seçemiyorum, beni bekleyen olduğunu umuyorum. Çakıyı karşımda duranın gırtlığı olduğunu sandığım noktaya saplıyorum. Gözlüğümün camları ıslanıyor. Ceketimin yakalarına yapışan eller gevşiyor, dirsekler bacaklarımı yalayarak aşağıya kayıyor, dirseklere iyelenmiş kollar taşıyan gövde ayaklarımın dibine yığılıyor. Çömelıyorum, el yordamıyla çakıyı bulup saplandığı yerden çıkarıyorum, kanlı bıçağı gövdeyi sıkı sıkıya saran giyside temizleyip kapatıyorum, ayağa kalkarken pantolonumdaki yuvasına bırakıyorum. Bir süre kımıldamadan durup çevreyi dinliyorum. Damlayan bir sıvının halıda oluşmuş gölcüğün yüzeyine ulaştığında çıkardığından başka ses duyulmuyor. Üç katlı bir apartmanın en üst katında bulunduğum aklıma geliyor. Damlaların sesini izleyerek yağmur suyunun çatının çatlaklarından sızdığı noktanın altına varıyorum, gözlüğümü suya tutup mendillerimden biriyle temizliyorum. Ölünün durduğu yere baktığımda kapı eşiğinin gövdeden yayılan turuncu/kırmızı bir parıldamayla aydınlandığını ayımsıyorum. Bazı böceklerin gövdelerinde yaşayan bakterilerden dolayı ışıdığını bildiğimden bu durumu yadırgamıyorum. Luciferase enziminin okside ettiği luciferinin insanları yıllarca doğüstü güçlerin varlığına inandırmış bir oyunu bu. Photinus *marginalis*'in gün batımından ışımaya başladığını, hava karardığında ışımayı durdurduğunu da bildiğimden gövdenin az sonra kararacağını kestirebiliyorum. Böyle anlarda ilüzyonistlerin oyunlarını izleyen bir çocuğun yüzünde beliren o şaşkınlıkla karışık sevinç yayılıyor yüzüme. Işıma kesilinceye değin yerimden kıpırdamıyorum.

Yaşamdan zevk almak istiyorsam yaşamının bir oyun olduğunu aklımdan çıkarmamamı öğütlemişti babam. Gazetelerin ardına saklandığı bir ara söylediğinden yüzündeki anlamı görememiş, ne ölçüde ciddi konuştuğunu kestirememiştim. Yüzünü artık gözlerimin önüne getiremediğim babamın söylediklerini yanlış anlamak çok kolaydı. Söylediklerine çeşitli anlamlar yükleyebilmek için konuşmadan önce yüzünü özellikle sakladığını, böylece onu dinleyenin söylediğini algılamakta zorlanacağını biliyor olmalıydı. Yetişkinlerin oynadığı oyunların kuralları karmaşıktıkça herhangi bir oyun olmaktan öteye gidiyor bu davranışlar. Koridorda gerçekleştirdiğim oyunumdan zevk aldığımı ona söylemeyeceğim denli uzakta şimdi babam. Oyunlarını başkalarını zorda bırakmaya oynayan birinin kendi oyununa düşecek denli boşta bulunacağına inanmıyorum. Olsa olsa kalp yetmezliğinden ölmüştür. Tütün alışkanlığını bırakma oyunu oynaması ve bu oyunu sonuna değin götürecektede ciddiye almaması öldürmüştür onu. Ölmeyi beklemek yerine ölmeye gönüllü olmak, ölümü ölen için daha gerçek kılsa da yaşayanların ölüm hakkındaki düşüncelerini etkilemiyor. Merdivenlerden inmek üzere pencerenin olduğu yöne doğru yürüyorum. Islak kağıt mendilimi güçlükle seçebildiğimi küllüğe bırakıyorum. Sokak lambalarından yayılan ışığın asfaltta yansımaları izlemek istiyorum ama uzağı gözlüksüz göremediğimi anımsıyorum. Belleğimi zorluyorum, uzağı görebilen hiçbir böcek düşmüyor usuma. Merdivenleri iniyorum, sokak kapısını açıyorum, dışarıya çıkıyorum ve otobüs durağının olduğu yöne doğru yürüyorum.

Yürümeye başladığım yerde sırtüstü uzanmışım. Sokak lambasının gözüme giren ışığın gerçekte ince bir bulut katmanının ardına gizlenmiş güneşten yayıldığını neden sonra anlıyorum. Öğle olmak üzere. Bir bacağımda kaldırımda, başım, gövdem ve öteki bacağım asfaltta. Ellerim, saçlarım, giysilerim sıırılsıklam. Yağmura yakalanmışım. Başımı güçlükle kaldırıp çevremi inceliyorum. Şemsiyeli, şemsiyesiz kimseyi göremiyorum. Sokak

hala boş. Başımı geriye düşürecekken iki yana açılmış bacaklarımın arasına toplanmış şırıngalar, şişler, hamburger paketleri, ayağını yitirmiş bir erkek ayakkabısı ve parlak sarı renkli bir tozbezi dikkatimi çekiyor. Uzanıp tozbezini üstüme, bacaklarımın birleştiği noktaya ekiyorum. Sol yumurtalığımdan pantolonuma yayılan kırmızı leke tozbezini boyamaya başlıyor. Kan görmeye dayanamıyorum. Midem bulanıyor. Kaldırımdan indiğim anda sustalının açılmış olduğunu düşünmek istemiyorum. Gerçeklerden kaçmanın olanaksızlığına inananların, okudukları, duydukları olayların başkışileri olmaya yerindiklerini söylerdi babam. Kendilerine acı vermekten zevk alanlardan kaçınmamı öğütlerdi bana. Bunca yıldır cebimde taşıdığım sustalının açılmak için neden dün akşamı beklediğini anlayabilmek için düşünüyorum. Gerçekliği yadsınamayacak bir olay yaşadım ve olayın neden benim başıma geldiğini anlamakta güçlük çekiyorum. Bu arada babamın söylediklerinin yanlışlığı ortaya çıkıyor. Kaçılamayan gerçeklerin üstüne gidilmesi gerektiğini, gerçeğin acısını yeğînleştirmek için en iyi savunmanın saldırı olduğunu anlıyorum. Kızıyorum babama. Bana yalan söylediği ve kendini öldürdüğü için. Yanımda olsaydı böceklerin uyuma erkenden yoksun olduğunu, sivrisineklerin kışı geçirebilmek için nelere katlandığını söyler, ateşböceklerinin yanıp sönmelerinin ardında yatan sistemi açıklardım. Bu arada kendi yanlışımı da buluyorum; dün beni buraya yollayana sözünü ettiğim yasanın ipekböceklerinden çok kırkayakların üremesinde geçerli olduğunu anımsıyorum ve bu yanlışımı düzeltecek bir fırsat bulamayacağıma üzülüyorum.

Sokakta kimse yok. Kendini yanlışlıkla öldürmek, kendini isteyerek öldürmekle bir tutulabilir mi? Acemiliği üstünden atamamış bir *homo faber* olmanın utancını taşıyorum yattığım yerde. Ayakuçlarımda başlayan karıncalanma kalçama ulaştı. Başımı oynatamıyorum. Tozbezine uzanıp yüzüme doğru çekiyorum. Bulutları eriten güneşin batma yolunda çizdiği yayı bir kızılığın ardından izlemek hoşuma gidiyor. Gözlerimi kırpmayı bıraktım. Kırpiklerim pıhtılaşmış kana yapıştı. Hava kararıyor ama sokak lambaları *yanmıyor*. Dün, bir ara uzak gözlüğümü takmamış olsaydım hangi kapıyı vurduğumu anlayabilirdim. Başka canlıları düşünmeyi bıraksaydım hangi apartmana girdiğimi, hangi koridorda yürüdüğümü, hangi pencereden baktığımı, hangi marka sigara içtiğimi, hangi apartmandan çıktığımı, hangi otobüsü kaçırdığımı ve hangi sokakta öldüğümü bilebilirdim. Pencereden baktığımda gördüklerimi gerçekten gördüğüme beni inandırabilecek, *şemsiyeli* ya da *şemsiyesiz* bir kişi uğramadı yanıma. Yağmur gerçekten yağdı mı? Böyle bir doğa olayına tanık oldum mu? Benimle birlikte yağmuru izleyen sineği öldürdüm mü? Böceklerin içgüdülerinin diktasında yaşamaları beklemedikleri bir anda ruhlarını teslim etmelerini engelleyemiyor. İnsanların böcekleri öldürmesi de yaşamlarını uzatmıyor. Çözemediğim bir mantığı temeline oturtmuş anlaşılmaz bir sisteme göre işliyor herşey. Bütün gün burada yatmaya terkedilmeme de sistemin parçası olduğumdan mı? Bir geçen olsa sorardım. Belli ki ben ölene değin, belki öldükten sonra da bu sokaktan kimse geçmeyecek. Kimse dinleyemeyecek beni artık. Gömüldüğüm yerde beni çürütmekle görevlendirilmiş birkaç körgözlü böcekten başka kimse söylediklerime kulak asmayacak. Ve kimse böcekleri öldürmekten ben denli zevk almayacak.

Bu arada babamın söylediklerinin yanlışlığı ortaya çıkıyor. Kaçılamayan gerçeklerin üstüne gidilmesi gerektiğini, gerçeğin acısını yeğînleştirmek için en iyi savunmanın saldırı olduğunu anlıyorum. Kızıyorum babama. Bana yalan söylediği ve kendini öldürdüğü için. Yanımda olsaydı böceklerin uyuma erkenden yoksun olduğunu, sivrisineklerin kışı geçirebilmek için nelere katlandığını söyler, ateşböceklerinin yanıp sönmelerinin ardında yatan sistemi açıklardım. Bu arada kendi yanlışımı da buluyorum; dün beni buraya yollayana sözünü ettiğim yasanın ipekböceklerinden çok kırkayakların üremesinde geçerli olduğunu anımsıyorum ve bu yanlışımı düzeltecek bir fırsat bulamayacağıma üzülüyorum.

GECELERİN ORMANI

halil ibrahim zcan

Kavlimiz yleydi, dokunduğumuz yerde varolacaktı yeni sarsıntılar. Bıçağın üstündeki örtü hâlâ kendini gizlemeye çalışırken olacaktı bütün bu olacak olanlar. Öğrenmeye çalıştığımız hayatlar kadar sıradanken gözlerinin kâbusu, dağ ve gökdelenler arasında kalan gölgelerin arkasındaki korkuları atlatıp girecektik birbirimizin koynuna. Lanetli düşleri gören birine yoğunlaşacaktın sen. Kambur ve baki olarak hatırlanacaktı sararmış yaprakların efsaneleri- yaz güneşlerinden çaldıkları 'kurtar beni'lerle. Hem çıplak hem de şişman bir hamakta oturacaktın denizsiz ve kumsuz. Çıtır bir yağmur ıslatacaktı yalnızca gözlerinden içeriye kabul ettiğın. Belki günlerinden birine sarılıp uyuyacaktın. Sonra yavaş yavaş kendine uyanacağın sabahın o ketum ağızda giyinecektin kendine bile hiçbir şey soramadan.

Çalıntı tekerleklerin üstünde yanında bir araba duracaktı direksiyonunda boncuktan örölmüş bir kuş ve altında teşbihle. Şöyle bir bakacaktın camından içeri. Geçilen uzun koridorlar herkesinken karanlıkları bana bırakacaktın. Hangi yana baksan asker kaçaklarının türküsünü dinleyecektin. 'Gelin bana bir tas su ver.' Kalbin daralacaktı. Kalbin ölüm kadar basit bir gerçeğın peşini bıraktığım günden beri göze aldığım dilsiz ıglığımın kar tutmuş kayığıyla gelecektin. Törenle gömülen ölünün mezarı başındaki imamın bahşış beklentisi kadar doğal bir çöl savrulacaktı yanından. Üşüyemeyecektin. Telaşlardan kurtulmuş bir heyecanın mahsulü bakışlar karşılayacaktı seni. Şaşıramayacaktın.

Ayağının takıldığı taşa konuşacaktın. İstersen yüzleri soldurulmuş harflerden oluşan cümlelerle de olabilirdin eğer yüreğın el verebilseydi. Bu demde ben de fezlekemi biliyor olacaktım. Fezlekemi biliyordum.

YARALARINI GÖSTERMEKTEN ZEVK ALANLARA

çiğdem çalkılıç

Bu konuda gözlerimi açan sevgili Gül'e ithafen...

*Ancak uf olunca
farkedilenler,
hayatları boyunca
uf olacak birşeyler
bulmaya devam
ederler. Bu her ne
kadar, (bedensel
olarak) acı verici
şeyleri beraberinde
getirse de, diğer
acı'dan (varlığının
tanınmaması ve
hatta ısrarla
tanınmaması)ndan
daha kolay
katlanılası bir
acıdır. İşte hem
zevk hem acı bir
arada! Ama birinin
verdiği acı o kadar
çok ki diğerinin
acısına katlanıp
berikini elde etmek
tek çıkış yolu, o
tarz ilişki biçimi
edinmiş veya
edindirilmiş
kişiler için...*

'Baak uf olmuş'.
'Gel, öpiyim de geçsin'.

Bu diyalogu hayatında hiç yaşamamış olanlar (umarım) enderdir. Bu diyalogun içinde bak bana ne oldu, bu senin için bir anlam ifade ediyor mu? Bana kötü birşeyler olması seni etkiliyor mu? Bana önem veriyor, bana destek oluyor musun? vs. gibi sonsuz sayıda devam edebilecek soruların cevabı gizlidir aslında. Temelde, soru, benim varlığım bir zarar gördüğünde sen bu zararı onarmamda bana yardımcı olur musun? dur. Tabii ki burada ilgi gören kişinin varlığı doğal olarak mutlu olur, zevk duyar. Hayatta yalnız değildir, oh aman, onu düşünen, ona destek olup, zor zamanlarında koruyan biri(leri) vardır. Yalnız uçmuyordur. Ama ya bu diyalogu hayatlarının tek temel diyalogu olarak yaşama durumunda olanlar! Ancak uf olunca farkedilenler sözlerim sizlere! Ancak uf olunca farkedilenler, hayatları boyunca uf olacak birşeyler bulmaya devam ederler. Bu her ne kadar, (bedensel olarak) acı verici şeyleri beraberinde getirirse de, diğer acı'dan (varlığının tanınmaması ve hatta ısrarla tanınmaması)ndan daha kolay katlanılası bir acıdır. İşte hem zevk hem acı bir arada! Ama birinin verdiği acı o kadar çok ki diğerinin acısına katlanıp berikini elde etmek tek çıkış yolu, o tarz ilişki biçimi edinmiş veya edindirilmiş kişiler için...

Öyle ki, bunun sanatsal yansımalarının da olduğunu düşünüyorum. HEEEEEEY MİLLEET, bakın işte, yaralarım, seyredin. BEEEN UF OLDUUUUM! Görün yaralarımı, korkun, çok korkun, tüyleriniz diken diken olsun sizin de, benim gibi... Rüyalarınıza girsin yaralarım. Kabuslar, karabasanlar çöksün üzerinize, hayatı dar etmek isterdim size! Ne yapayım ben de böyle erişiyorum sevginize...

Ve, yaralan seyretmeye meraklı olanlar, gözlerini elleriyle kapatıp, parmaklarının arasından seyredenler, yaralarınız az çok ortak değil mi? Sizin de yaralarınız var seyrettiklerinize özdeş! Seyrettikçe hem korkunuz artıyor, hem de oh yalnız değilmişim rahatlığınız.

Geceleri, televizyonunuz, kediniz, köpeğiniz bir de lambanız...

ZİBİDO

ahmet ortaçağ

Ben bir soytarıyım. Yaşım insanlık tarihini almış. Ama hâlâ dipdiriyim. Ne savaşlar gördüm, ölümler, işkenceler. Elimden ne firavunlar geçti, krallar, kraliçeler. Ben hâlâ ayaktayım. Ben bir soytarıyım. İnsanı vezir de ederim, rezil de.

Çoğu zaman aşağılansam **horgörülsem** de, yeterince zeki olanlar bilirler benim yaşamın gizini elimde tuttuğumu ve saygıda kusur etmezler. Tabi herkesten aynı takdiri gördüğüm söylenemez. Bazıları, düşünme engelliler, çevrelerinde ne olup bittiğini sorgulayıp, anlamaktan kaçarlar. Bu çevirdiğim entrikalardan habersiz bakan körler, ne yeni bir tad duymak isterler, ne de öğrenmek. Huzuru manastırlara kapanarak bulacaklarını sanırlar, ancak fazla dayanamaz kısa bir süre sonra kapalı kapılar ardında kimseye sezdirmemeye çalışarak birbirlerini tacize başlarlar. Bunlara acıyorum. Benden kaçarak kurtulacaklarını sanıyorlar. Nafile, çubuğum enselerinde. Hayatlarını beni yok sayarak, kilit altında tuttukları zihinlerinde **körebe** oynayarak geçiriyor, arada cazibeme dayanamayıp abes çıkışlar yapıyorlar. Sonuç ortada: tatminsiz, dengesiz tipler. Çok sıkıcılar. Ne halleri varsa görsünler.

Diğer bir grup, kafaları çahşan, varlığımın farkında olup benimle iş birliğinden kaçmayanlar. Bunlar zekalarının izinde öyle numaralar geliştirirler ki bazen beni bile oyuna getirdikleri olur. Kurdukları düş ve düşüncelerle onlara **hazların** en büyüğünü vaadeden kışkırtıcı esprilerimi ve kıvrak figürlerimi atlatıp **avucumdan kaçırır**lar. Düş ve düşünce peşindeki **yolculukları** en az benim onlara sunduğum şölen kadar haz ve korku doludur. Büyük bir coşkuyla yeni keşifler peşinde atıldıkları her serüven, elimde tuttuğum sırri ele **geçirememenin** hayal **kırıklığıyla** yeni bir serüvene iter onları. Böylece beni atlatarak çıktıkları bütün yolculuklar dönüp dolaşıp yine benim kapının önünde son buluverir. Nedense kapıyı açmaya bir türlü cesaret edemezler. Yazık.

Üçüncü ve son gruptakiler kıymetimi biliyorlar çok şükür. Tabi bunu doğuştan edindikleri mistik güçlere ve onları açığa çıkarabilme yeteneğine borçlular. Sizi candan kutluyorum. Diğerleri gibi beni görmezden gelmek şöyle dursun, her fırsatta beni hayranlıkla alkışlıyor, ihya ediyorsunuz. Ama beni asıl mutlu eden,

göğsümü kabartan benden aldığınız ilhamla sizin yeni dünyalar yarattığınızı, yoktan varederek sırrıma adım adım yaklaştığınızı görmek. Böylece adımı **anmasanız** da gücümün sınırlarını zorluyor, beni insanlığa baş tacı ediyorsunuz. Eksik olmayın.

Gördüğü gibi kadrime bilenler pek az. Hey, beni bir sapık olarak görüp, iteleyerek yanlarından uzaklaştıranlar. Ben sizin **aynanızım**.

Kendini mutlak hissettiği o tek yerde onu izleyenleri dize getirerek her an ölüme meydan okuyan, bitip tükenmek bilmeden artan kendine hayran etme tutkusuyla alkışlar sona erdiğinde yalnızlığı gitgide büyüyen bir soytarı.

Tek başına olduğunda hissedemiyorum o gücü. **Duygusallaşıyorum**. Düşünüyorum da kendimi fazla mı önemsiyorum, abartıyorum acaba? Gözalcı, pahabiçilmez kostümümden sıyrılarak başlamalı işe. Soyununca, örtülerden arınınca nasıl yalınlaşıyor, çıplaklığa bir çocuk gibi sarınılıyor. Bunca yıl sonra kendimle yüzleşebilir miyim? Aynaya bakma sırası bana mı geliyor yoksa?

Bana bencil ve saldırgan denmesinden bıktım. Bakmayın bana öyle. Fildişi kulemden inmek istiyorum. Dizlerim tutmuyor. Beni tutacak, şefkatle saracak birini istiyorum. Ellerim titriyor. Tuttuğum sır yavaş yavaş dağılırken korunma ihtiyacı avuçlarımda yerini büyütüyor. Sesim boğuluyor. Yalnızlık ve terkedilmişlik kabusunu yaşamak istemiyorum. **Hıçkırıyorum**. İçimdeki çocuk içsel bir beraberlik arzusuyla haykırıyor. Gözlerim akıyor. Bugüne dek tepeden baktığım herkese sadece kendime sakladığım sevgiyi vermek için hazır bekliyor. Yüzümdeki boya bulaşıyor.

Bak, Soytarı. Gör: 'Bir başkasına **karşı** edilgenlik, onun yüzünden kendine emir verip, beni ben kılan -kırılan bir ben- ve hiç bir kavrama sığmayan bir **aşknlık** ya da sonsuzla anlatılabilir.

İlk soru ben değil, **diğeridir**.*

Kaynakça: Sanat ve Sanatçının Öyküsü - Sigmund Freud
Emanuel Levinas Üzerine - Ahmet Soysal

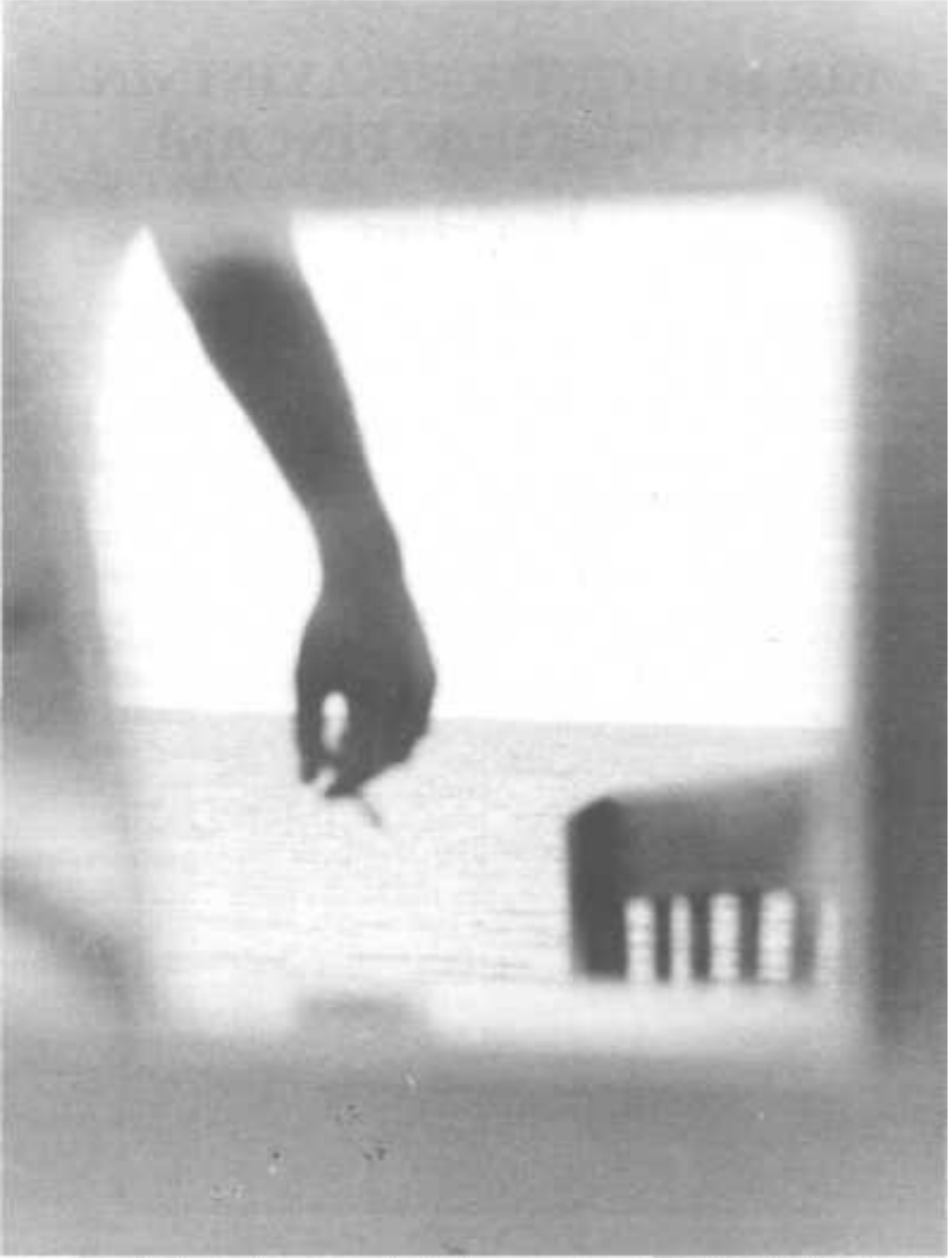
BİR RUHGETİRME AYINININ KULBU KIRIK FİNCANI

derya erkenci

Virajlı bulvar panolarındaki genel resimlerden kaçıyorum. Yere çömelmişken, başımı kaldırıp yüzüne bakmamışlıklarım vardı. Şimdi, belirsiz niyetler besleniyor. Resmi bir dans, ilmühaberleri eksiksiz teneke midyesi. Hangi akıbet koyuyor, gözlerimin önüne bu pastel filtreyi. Bir buğu hep. Gözlüğü tişörtünün eteğine silersin, taktım yine aynı. Eskitilmiş varsayılan, zihinöncesi bir kargaşayı yinelemek için gelmiş olmalı. Şefkat duyulan seçenek, kalebent. Kimselerden sorulamayan, tarih içerisinde yerini almış, usötesi örgütün militanı. Çapari bağlamak kadar zor. Esmeralda, iki Engizisyon O'nu yakardı. Denizaltı devşirmesi sürünge bir dalgada yok olur. Ağzım-burnum kanadı, durmuyor. Vakit kazanmak için, iki kum karıncasını dövdürdüm. Yakınlarda tuvalet yoktu! Yalan söylüyor sürekli. Böyle kötülükler, denizkiyısında anlaşılmaz. Sesim çıkmıyorsa, bunu neden en son ben farkediyorum? Çıksa zaten ağlayamam. Böyle kumu kazıp tuzak kurmak bir zevk, böyle altıparmak bir cin, böyle keçimandırısı duvarı serinlik, sadece ayık olduğunda sanılan... Kam durdurmak için avcuma kum aldım. Sürünerek ilerledim yanına, şarapnallerinden kaçarak. Balık öldürmemek için adadığım adakları unuttum. Düşün! Hiçbir trol O'nu yakalayamadı, hangi güçlü kol çeker doldurduğu manyatı. Galip olan, mağlup karıncayı evine taşıdı. Böğürden dikenleri dizkapaklarına batarken denize baktı. Taktiklerin ve oyunların adı batsın, yıldırımlara gelsin e mi! kamuoyu araştırmaları. Bu ölü hücrelerin arasından gelen yeni bir sıvı, sanılan. İlkgençlik sonrasına damıtılmış hali, menşei karanlık bir uyuşturucunun. Ruhban sınıfının yortularda okuttuğu aziz su. Galsaması hiçe sayılmış lipsoz kanı. Acilen mecburiyetten ve acemice temizlenmiş irinli bir yara, oksiti yerleşik ucuz bir bıçakla... Peşinsıra gittim. Görüntü makinası, siyah fanila, yarım sigara. Adımın suyla birlikte anılması çok eski. Zihnimi, olmak istediği şeyden buğu vazgeçirdi. Böyle dolunaydakolaypavurya bir zevk, böyle yatır sabahları abdest alan, büyümeye kötü tohumlar atan, bir ruhgetirme ayininin kulbu kırık fincanı...

Adam anlatınca herkes sustu. Ot dinginliğe bahanedir, tospahalar anladı. Köprüaltında büyüsem "Kitabını yazmış" derdim, evkafda memur olsaydım "Kamil kişi". O yine geldi, durduk yere ögle paydosu verildi. Lüküsler söndü, lüferciler geri döndü. Şaraphaneliler etiket yapıştırmayı, Katır Ahmet günebakan naylonlamayı bıraktı. İki kişi salıncakta konakvari sallanıyor. Kuytu-rutubet bir merccek çılgınlığı arka balkonda SATÜRN, Atlas, Janus, Mimas, Enceladus. JÜPİTER, Amaltheia, Thebe, Ganimed, Callisto. Baktı O da, doğubloğu sınırlı keşif yalnızlığına. Yalanlar sürdü dudaklarında. O an sevinç farzedilen bir panik sırınga edildi, miligramı ayarlanarak iskeledeki oduncu kantarında. Gece uyunur, birileri gelir, göğüs boşluğuna deney tüpü yerleştirir. Kenevir dalları, tedavi sonrası dikiş izi bırakmaz. Emreder, oturunca. Sorular sorulur. İtaatle yanıtlanmaması imkânsız. Kalkılmıyor, yaslanmamak, yığılmak! Tuzlu ayran, güldüren sigara, kâğıt helva arası dondurma. Göremedi kimse bir ara. Toparlanma, yanıt, zevk! Dokunmak adına, "Omza yapışan saç teli" yolunu seçtim. Ayakyordamıyla, kendimce

Ruhban sınıfının yortularda okuttuğu aziz su. Galsaması hiçe sayılmış lipsoz kanı. Acilen mecburiyetten ve acemice temizlenmiş irinli bir yara, oksiti yerleşik ucuz bir bıçakla... Peşinsıra gittim. Görüntü makinası, siyah fanila, yarım sigara. Adımın suyla birlikte anılması çok eski. Zihnimi, olmak istediği şeyden buğu vazgeçirdi. Böyle dolunayda kolaypavurya bir zevk, böyle yatır sabahları abdest alan, büyümeye kötü tohumlar atan, bir ruhgetirme ayininin kulbu kırık fincanı...

fotoğraf, Derya Erkenci

Peşinsıra gittim. Görüntü makinası, siyah fanila, yarım sigara. Adımın suyla birlikte anılması çok eski. Zihnimi, olmak istediği şeyden buğu vazgeçirdi. Böyle dolunaydakolaypavurya bir zevk, böyle yatır sabahlan abdest alan, büyümeye kötü tohumlar atan, bir ruhgetirme ayininin kulbu kırıkfincanı...

bir krater açmıştım kumda. Burun deliklerimde biriken kanı oraya. Tiksiniyorum! Aksimle karşılaşmamak için, gözlerim kapalı atlarım durgun suya. Dipten yüzmek yeterli, mavi denizannelerinden kurtuluşa. Tuzlu su arttırıyor buğuyu. Kopuk galsama, alyuvarlarım, akyuvarlarım, kollektörlerin haliçleri. Ellerine baksam, ağda beklemiş iskorpitler çarpıyor avurtlarımı. Böyle sönükçe karlıdalgakıran bir zevk, böyle devahıtapotvantuzkollu, dipte yirmiiki kulaçta upuzun beklentisizlik yosunlan... Mekânı terkeyledi, duvar saatlerinin cam korunakları çatladı. Bütün film tasarılarımı, koltukkayanın dibinde yaktım. Bu aradeniz kişiliksizliğinin güzelliğinde, tundra taklidi yapardı bitki örtüsü. Küllerin üzerine işedim, çünkü anılar önlem almayı öğüüer. Bedenimin ve ruhumun bakımsızlıklarının akıttığı kanı saklayacak kimsem kalmadı. Küfredildi. Esmeralda kambura su vermedi. Bir zangoç işgüzarlığıyla, yokoldu aradenizin en büyük adası. Nasipçi sıfatı takınıldı, herkese dilim dilim balık eti dağıtıldı. Nasıl engelleyebilirdi, bağbozumu ve çekmebileme mevsiminin yanıbaşında incir ağaçlarına dadanmamı? Köye asma dallarıyla pişirilmiş ekmek almaya kim gidecek? Nasıl ayırdına varılır, fotoğraftaki iğdeyle kadının. Böyle cumhuriyetbayramındamaytap bir zevk, böyle pazar akşamı, ütübezi kokulu, siyah-beyaz maç özetli, yazılı yoklamalı sıkıntı, böyle içi taze üzümşirası doldurulmuş deney tüpü ciğerlerimin arasında...

Herşeye rağmen, şekilsiz bir anlamsızlık var gidişatta. Herşeyi anımsamanın, şerefsiz ve kamburumsu içtenliği bitmeli mi? Bir grup insan suda taşkaydırmayı bırakmış. Aşkla, libido sapmalarının arasında kalınmış. Ve kâbus denen ayrıcalığın en puşt yanı, kente taşınmasıymış. Ansiklopedik rüyalarda, kıvırcık ölü hücrelilerin iblislikle bağıntılarına, bilimsel kanıt aradım. Gözlüklü adam, suyun içinde oturduğumuz gibi rakı koyuyordu. Buğu, karadelik gibi büyüyordu sol gözümün fer kaymalarında. Tiksiniyorum. Gözlerim kapalı içtim, bardağın dibinde aksimle karşılaşmadan. Vakit kazanmak için sık sık tuvalete gittim. Düşündüm. İstavrit, çekikgöz, patlıcansalatası, kalitesiz peçeteler üzerine ıhtırılmış dönüş müşterek bahisleri. Buğu nasıl atlatılır, nasıl yüzülür dipten Esmeralda'nın yanına? Bütün beyin hücrelerimi öldürdüm tek tek nefessizlikle. Birer birer zıpkınıyorum, yakıcı iksirkuyruklu mavi denizannelerini. Yağmur sonrası kekik kokusunu reddettim. Iskarmozları kırıp, yan yattım kanlı farş tahtalarına. Anı ve hafıza işkenceleri içinde, kendine yer edindi uğurlama sofraları. Deniz kestanesi iskeleleri, hazza gösterge olamadan kırıldı. Boğdu kumkarıncası yuvalarını, denizaltı devşirmesi dalgalar. Zengin çorbacı kameriyelerini terketti yavru kediler. Kıyameti müjdeledi fezaı sabırla anlatan adam. Renkayırımı yapılamadı, iğdeyapraklı-kadın fotoğraflada. Tüm iyilikleri iyiler lanetledi. Böyle sanrıyla sınırlandırılmış eylemsiz bir zevk, böyle taaruz oyunlu altıparmak bir cin, böyle ifrit soylu elyapımı kırılgnalık böyle bir haz, buğuyla sabitleştirilmiş bir ruhgetirme ayininin kulbu kırık fincanı...

Nasipçi sıfatı takınıldı, herkese dilim dilim balık eti dağıtıldı. Nasıl engelleyebilirdi, bağbozumu ve çekmebileme mevsiminin yanıbaşında incir ağaçlarına dadanmamı? Köye asma dallarıyla pişirilmiş ekmek almaya kim gidecek? Nasıl ayırdına varılır, fotoğraftaki iğdeyle kadının. Böyle cumhuriyetbayramı ndamaytap bir zevk, böyle pazar akşamı, ütübezi kokulu, siyah-beyaz maç özetli, yazılı yoklamalı sıkıntı, böyle içi taze üzümşirası doldurulmuş deney tüpü ciğerlerimin arasında..

SANAT POLİTİKA VE ZEVK*

terry lowell

*insan aklıyla
uğraşan acemi
çaylak bilimlerin
doğrudan rekabeti
devam ediyordu,
ama hiç değilse
bunlar çağdaş
fizikten daha az
prestijliydi. En
sonunda, sanatın
aslında o kadar
da duygular ve
özel, içsel dünya
hakkında
olmadığı, sadece o
dünyanın bir
ifadesi olduğu
görülebilirdi.
Abrams'ın da işaret
ettiği gibi 19.yy
Romantizmi,
sanatın dış
dünyadan
sanatçının zihnine
çark edişinin kesin
bir göstergesidir.
Sanatı, sanatçının
iç dünyasının bir
ifadesi olarak
görmek, onu
bilimlerin istila
ettiği alandan
kararlı bir biçimde
uzaklaştırmaktı.*

Sanatı, gerçeğin bilgisini üretme değeri bağlamında -"şeyleri gerçekte oldukları gibi gösterme"- tanımlama çabaları her zaman eleştirilegelmiştir ancak sanat, bilimlerin doğusuyla bu amaca ulaşmanın daha prestijli başka yollarının çıkışına kadar ciddi bir baskı altına girmemişti hiç. Bilim, bilgi üretmedeki önceliğini etkili bir biçimde elde eder etmez sanatın bilgi olduğu görüşü eski önemini yitirmeye başladı.

Başlangıçta, bilimle sanat arasında zorunlu bir çatışmanın çıkacağı pek sezinlenmiyordu. 18.yy şiirinde, romanın doğuşu sürecinde ve 19.yy resminde çeşitli realist ve naturalist akımlara bağlı olarak doğal bilimlerin metodlarına çok yakın biçimlere rastlanır. 19.yy realist resmi, bilinçli bir biçimde pozitif felsefe ve bilim metodolojisi üzerine kurulmuştur. Newton fiziği, Augustan şiirinde coşkuyla kutlanmıştır. İlk roman dönemine gelince, uygulanan model daha çok hukuk mahkemesiydi: .yy'da, özellikle Defoe'nin eserlerinde, doğruluk yeminleri ilk elde sık sık tekrarlanan bir araçtı.

Ancak "şiirle Newton Optik'inin mutlu evliliği" uzun sürmeyecekti. Tepkilerin doruğa ulaştığı nokta belki de Keats'in şu kötü şöhet kazanmış sözleriydi: 'matematikte kaybolmak'. Ancak sanat bilime karşı sıcak ya da soğuk bir savaşa girecek durumda değildi. Romantik teori perspektifinden bakıldığında bile, izlenecek en akıllıca yol banş içinde bir arada var olma politikası geliştirmektir. Romantik estetik anlayışını, sanata, bilimle doğrudan bir rekabete girmeyeceği bağımsız bir varoluş zemini yaratma çabası olarak görmek mümkündür. Rasyonalist iddialarda ısrar edenler ise doğrudan rekabetten kaçınmadılar, sanat ve bilimin aynı hedefe ulaşmak için farklı metodlar kullandığı savını ortaya attılar, bu aynı hedef de kuşkusuz "şeyleri gerçekte oldukları gibi gösterme" hedefiydi. Diğerleri, sanatı ve bilimi farklı bilgi nesneleri bağlamında ayırttılar. Bilimin alanı nesnel, dışsal şeyler dünyasıydı; sanatınki ise özel, içsel duygular dünyası. Bu, problemi tamamen çözmiyordu, çünkü insan aklıyla uğraşan acemi çaylak bilimlerin doğrudan rekabeti devam ediyordu, ama hiç değilse bunlar çağdaş fizikten daha az prestijliydi.

En sonunda, sanatın aslında o kadar da duygular ve özel, içsel dünya hakkında olmadığı, sadece o dünyanın bir ifadesi olduğu görülebilirdi. Abrams'ın da işaret ettiği gibi 19.yy Romantizmi, sanatın dış dünyadan sanatçının zihnine çark edişinin kesin bir göstergesidir. Sanatı, sanatçının iç dünyasının bir ifadesi olarak görmek, onu bilimlerin istila ettiği alandan kararlı bir biçimde uzaklaştırmaktı.

* PICTURES OF REALITY, Aesthetics, Politics and Pleasure, 1980 Art, Politics and Pleasure adlı makaleden Zehra Gülbahar Türkçeletirdi.

Realizmin konvansiyonel eleştirisi:

Konvansiyonel eleştiri üç kaynaktan alınıp geliştirilen teorilerden oluşmuştur: Althusser marksizmi, semiyoloji ve Lacan psikanalizi. Bu üçünün de temeline konvansiyonel dil teorisi oturtulmuştur. Hakim renk oldukça rasyonalisttir ve romantik / ekspresyonist sanat teorilerinden çok farklı bir görüntü arz eder. Ekspresyonist teoriyle bağlantı, üçüncü bileşen psikanaliz aracılığıyla sağlanacaktır.

Romantik teori, sanatın kaynağını duyguların kendiliğinden aktığı yer olarak tanımlar. Böylelikle sanat, aklın bilinçsiz bir katmanında, bilinç kontrolünün dışında kurgulanmıştır. Modern psikanalitik film ve edebiyat yorumları daha karmaşıktır, aslında. Ancak burada da kültürel ürünler bilinçaltının işleyişinin ifadeleri olarak analiz edilirler. Metnin verdiği zevk, sanat eseri ile bilinçaltı arzular arasında ilinti kurma işlevi olarak görülür.

Kültürel araştırmalardaki konvansiyonalizmin üç bileşeninden bu sonuncusu, günümüz bakış açısı değerlendirildiğinde, en ilginç olanıdır. Lacan'ın teorisi konvansiyonalizme temellendirilmiştir ama, Freud'un için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte, psikanalitik teorisinin metinlerin yorumlanmasındaki kullanımı, teorisinin kendisinden kaynaklanan açmazlardan nasibini alacaktır. Hem Freud'un hem de Lacan'ın en önemli açmazı, teorilerinin kadın cinselliği konusundaki yetersizliğinde yatmaktadır. Bu yetersizliğin etkilerine, son zamanlarda yapılan bir çok film yorumunda rastlamak mümkündür. Bu tür çalışmaların film tasvirlerinde belirledikleri "arzu figürleri" daima kadın imajlarında toplanmaktadır, bu arada kadın seyircilerin konumu tamamen gözardı edilmektedir. Bu analizlerde filmlerin seyircileri dikizci erkekler olarak düşünülür. Kadınlar sadece erkek arzusunun nesneleri olarak resmedilirler.

Realizmin Brechtçi eleştirisi:

Sanat ve Politika. Lucas'ın realizm teorisinin Brechtçi eleştirisi realizmin kendi içinden çıkmaktadır -şeyleri gerçekte oldukları gibi göstermek.. Ancak, rasyonalizmine karşı Brecht'in kendisi de bazı yönlerden bilişsel teoriyi aşar. Brecht sanatta realizmden çok başka bir geleneğin takipçisidir; pragmatik/didaktik teori. Bu gelenek sanatta, öğrenmeye olanak tanımak üzere zevklerin dizginlenmesi biçiminde tezahür etmektedir. Brecht'in "neşeli ve militan eğitim" kavramı onu bu geleneğin tam göbeğine yerleştirir. Bu da yine sanattaki idealar düzeyinin dışına çıkar çünkü zevki, öğrenmenin hizmetkarı yapmak için öncelikle bu zevklerin tanımlanması gerekmektedir. Sanattan alınan entelektüel zevkler ne küçümsenebilir ne de inkar edilebilir ancak bunların, sanat eserlerinin ve eğlence sektörünün sunduğu tek ve hatta en önemli zevkler olduklarını düşünmek naif bir yaklaşım olurdu.

Brecht, sanattaki zevk konusunda her zaman muğlak bir tutum içinde olmuştur. Sanatın yarattığı zevk, kendi içinde değerlendirilmek yerine öğrenmenin hizmetine sunulmalıydı ve öğrenmeyi olumsuz yönde etkileme eğilimi gösterdiği yerlerde ona asla müsamaha gösterilmemeliydi. Zevk tanımını reddedişi tam da bu noktada başlıyor. Sanatın eğlence aracı olarak önemindeki ısrarına rağmen o bir rasyonalistti. Politik eylem -sınıf mücadelesine katılım- dayanışma duygularının ajite edilmesi, manevi tecavüz, vaatler, zulme uğrayana acıma, sömürüye duyulan kızgınlık ve

Sanat ve Politika. Lucas'ın realizm teorisinin Brechtçi eleştirisi realizmin kendi içinden çıkmaktadır -şeyleri gerçekte oldukları gibi göstermek.. Ancak, rasyonalizmine karşı Brecht'in kendisi de bazı yönlerden bilişsel teoriyi aşar. Brecht sanatta realizmden çok başka bir geleneğin takipçisidir; pragmatik/didaktik teori. Bu gelenek sanatta, öğrenmeye olanak tanımak üzere zevklerin dizginlenmesi biçiminde tezahür etmektedir. Brecht'in "neşeli ve militan eğitim" kavramı onu bu geleneğin tam göbeğine yerleştirir. Bu da yine sanattaki idealar düzeyinin dışına çıkar çünkü zevki, Öğrenmenin hizmetkarı yapmak için öncelikle bu zevklerin tanımlanması gerekmektedir.

Metindeki bütün bu zevk kaynakları tartışmasız önemli olmakla birlikte bunların hiç biri tümüyle sanata özgü değildir. Bilinçaltı arzular rüya, sembolik davranışlar, dayanışma, teslimiyet, deneyimin paylaşılması gibi bir çok farklı yerde şekillendiği gibi daha doğrudan biçimlere de girmektedirler. Belirleyici estetik biçimin kendisi metindeki zevkin esas kaynağı olarak görülmelidir- "oyunun kuralları"nın tanımı, ve bu kurallara itaat edildiğinin, onların saptırıldığının ve hatta bu kurallarla dalga geçildiğinin seyredilmesinin verdiği zevk.

gereksiz çileler gibi faktörlerin öne çıkarılmasıyla gerçekleştirilemezdi. Buna düşünce yoluyla varılmalıydı, duygularla değil. Seyircinin gördüğü şeyi düşünmesi, kendisiyle seyrettiği şey arasındaki ilişkiyi serinkanlılıkla kurabilmesi için eser tarafından yaratılan duygusal tepkiye mesafeli kalmaya zorlanmalıydı. Bu rasyonalizm anlayışı konvansiyonalizmi haber veriyor, konvansiyonalizmin aldığı gerçek Brecht mirası da bundan başka bir şey değildir zaten. Sanat eseri ideolojik etkiler yarattığında maruz kaldığımız süreç ve yönlendirmeler bilinçli bir inceleme konusu olmalıdır ki bu etkilerden kurtulmak mümkün olsun. Benzer bir şekilde ilerici ve devrimci metinler, zevklere dalmamıza izin vermeden bizi düşünmeye sevk eden metinlerdir. Tüketiciyi, dinleyici-seyirci/okuyucu, anlam üreticisi yapma, onu kafasını çalıştırmaya itme retorik tek bir tür eylem üzerinde temellendirilmiştir: düşünmenin entelektüel eylemi. Püritenliğin bu özel dalına itiraz etmek anti-entellüellikle aynı kefeye konamaz. Bu sadece, zevkin daima bilginin hizmetinde olduğu ya da olması gerektiği , yalnızca bilgiye aracılık eden zevkin politikaya hizmet ettiği tezinin reddi olabilir.

Bu, ne psikanalitik ne de Brechtçi yaklaşımın değindiği başka tür bir zevk, "sosyal zevk" sorusunun ortaya çıktığı boş bir alan bırakıyor. Metnin zevk verme yetisi, öncelikle kamusal-sosyal türden olan zevklerin çerçevesine yerleştirilmiş olabilir. Örneklendirmek gerekirse, sanatta tanımlanan ve alkışlanan ve bu alkışlama sayesinde kabul görüp geçerlilik kazanan ortak deneyim zevki; paylaşılan deneyimlerin güçlendirdiği dayanışma zevki; paylaşılan ve sosyal olarak tanımlanmış umutların zevki; kimlik ve sosyallik duygusunun zevki. Bu sosyal zevkler uzun süredir kabul görmektedir, özellikle sosyolojideki Durkheim geleneği içerisinde. Bu gelenek politik açıdan muhafazakardır ve sosyal zevklerin kendileri bu gelenek içerisinde pekala gerici politikaların harekete geçirilmesinde kullanılmış olabilir. Bilinçaltı zevkler gibi bu zevklerin kendileri de ilerici ya da gerici değildirler; ama bir estetik politika (tabii ki Marksist estetik, burada söz konusu olan) böyle bir boyutun tehlikelerini gözden kaçırmaktadır.

Metindeki bütün bu zevk kaynakları tartışmasız önemli olmakla birlikte bunların hiç biri tümüyle sanata özgü değildir. Bilinçaltı arzular rüya, sembolik davranışlar, dayanışma, teslimiyet, deneyimin paylaşılması gibi bir çok farklı yerde şekillendiği gibi daha doğrudan biçimlere de girmektedirler. Belirleyici estetik biçimin kendisi metindeki zevkin esas kaynağı olarak görülmelidir- "oyunun kuralları"nın tanımı, ve bu kurallara itaat edildiğinin, onların saptırıldığının ve hatta bu kurallarla dalga geçildiğinin seyredilmesinin verdiği zevk. Bunlar öğrenilmiş zevklerdir ve çeşitli biçimlerde sınıf ve cinsiyet farklılıklarına dokunmaktadırlar. Estetik duyarlılık sınıf ve cinsiyet boyutları olan bir duyarlılıktır. Politikası da sınıf ve cinsiyet aidentlerinin hayata geçiş biçimlerinden ayrı düşünülemez.

KAHIRE'YE ÖDEMELİ

ergun kocabıyık

Şehrin tam ortasında, telefon etme kuyruğunda bekleyen bir adam vardır. Kimi, neden arayacağına henüz karar verememiştir. Bekleyişi bozan bir el hareketidir.

Kadın esmer bir Türkçe konuşmaktadır. Saçları kıvrıktır. Mısırlı ünlü bir şarkıcının adını kullanmaktadır.

Kısaca tanışılır. Adam kadının arkadaşı Nana'yı Japon sanır oysa Korelidir. Sıra karışır. Hava bozar. Bir borazan çalar. Aynı dili konuştukları konusunda uzlaşamazlar, ta ki yağmur çiselemeye başlayana kadar.

Bir bezik salonuna girerler. Kadının kulaklarının iç yüzeyi belirsizdir. Ayaküstü bazı edebi meseleler konuşulur. Yanlarına yaklaşan iri yarı bir adam aniden Kung Fu hocası olduğunu açıklar. Uzak Doğulu kadın hayranlığını gizleyemez, bir çılgılık atar.

Mısırlı ünlü bir şarkıcının adını kullanan kadın, New York'da geçirdiği bir kalp ameliyatından sonra kendisine aşık bir İtalyanın ortadan nasıl kaybolduğunu anlatır.

Kung Fu hocası meziyetlerini dosyaladığı klasörü açar:

Adam, 'kaval üstadı'dır.

Adamın Sadık Karadeniz isminde bir meslekdaşı vardır.

Adam, 'milyonların sevgilisi'dir.

Adam, her türlü eğlenceye 'sihirli kavalıyla' katılabilmektedir.

Adam, 'İslam bilgini'dir.

Adam, 'Sanat Güneşimiz'dir.

Adam, 'Güzel Sanatlar Akademisinin medarı iftiharı'dır.

Adam, 'Mısır Kralının portresini yapmak üzere Kahire'ye davetli'dir.

O dünyanın Tekbaşıdır.

Dünya avucunun içindedir.

Kızların şipşak karikatürlerini çeker ama benzerlik şaşırtıcı değildir. Kung Fu hocası bütün ilginçliklerine karşın cansıkıcıdır; yüz bulamayınca salonu terkeder.

O gece telefon kuyruğundaki adamla Mısırlı kadın sevişirler. Biraz güç olur, biraz gülünç olurlar. Kadının kalbi metalik atmaktadır ki bu önemlidir. Kaynamış bir dikiş izi göğsünü ikiye ayırmaktadır. Adam sabaha karşı uyanır. Oda karanlık ve havasızdır. Elektrikli ocak sigortayı attırdığı için kadının çamaşırlarını karanlıkta yıkar. Ölümüne öten horoz sesleri duyulmaktadır. Yatar!

SINIRSIZ ZEVKLER DÜKKANININ VİTRİNİNİ SEYREDEN ZOMBİNİN SON BİR SAATİ

murat ülsoy

Gerçekten de bir
oklarının
başından geçen bu
bunalım.
dönemlerine
anlamaz bakışlarla
uzaktan bakar
akıllarından zorları
olduğunu
düşünürdüm.
Hayatımda benim
iştahımı kesecek,
beni ölmekten,
espri yapmaktan
alı koyacak hiç bir
olay olmamıştı.
Hatta bir
arkadaşım çok
içtiğimiz bir akşam
yaptığım
soy tarılıklara bakıp
i geçirmişti: "Senin
gerçekten hiç bir
sorunun, hiç bir
elişkin yok bu
hayatta". Yine
anlamamıştım.
Ne olması
gerekiyordu ki...

İlk gençlik yılları, yani insanın geleceğe beklentilerle ve 'ben herşeyi yapabilirim' kendini beğenmişliği ile baktığı yıllar geride kalmıştı ve ben hâlâ bu durumu kabullenememiştim. Dışarıdan bakan insanlara göre ne yaptığını bilen, yere sağlam adımlarla basan biriydim, fakat her yeni gün, yeni bir başlangıçmışcasına aklımlı elıyor, gece gördüğüm rüyalar gibi günlük kararlarım ertesi güne kalmıyordu. Doğuştan gelen bir tuhaflık vardı bende. Kiminle beraber olsam onun hayatının içinde mutlaka önemli bir yer kaplamaya gayret ediyor, olmadık işlere girişiyordum. İşin ilginç yanı bu maymun iştahım zaman içinde azalacağına artıyor, alışkanlıklarımın sayısı katlanarak büyüyordu. Belirgin bir politik görüşüm olmadığı için ciddi bir kurumun parçası olamıyordum. Özel yaşantım da bunun izdüşümü gibiydi. Kısa, çok kısa süren, şiddetli ve başdöndürücü ilişkiler hayatımın ortasından akıyor fakat ben bunlara müdahale etmek yerine kıyısında durup seyreliyordum. Ve işin kötü yanı yeni gelen eskinin tüm hatırasını silip götürüyordu. Bir kaç saat içinde bile birisiyle son derece fırtınalı bir ilişkiye girebiliyor, fakat bir hafta sonra onu aramayı unutabiliyordum.

Yaptığım işin getirdiğı hareketlilik de böyle bir yaşantı sürmemi kolaylaştırıyordu. Fakat burada gündelik işlerimden bahsetmek istemiyorum. Daha sonra bir şey oldu. Belirgin bir olay değil sadece bir anda hiç bir şeyden zevk almamaya başladım. Aslında değışen bir şey yoktu. Son on yılı nasıl yaşıadıysam yine öyle yaşıyordum. Fakat artık zevk almıyordum. Bir kaç hafta durumu görmezden gelmeye çalıştım. Geçici bir depresyon olduğunu düşündüm. Çevremde herkesin zaman zaman yakalandığı bu musibet bu sefer beni buldu diye şaşırdım. Gerçekten de bir oklarının başından geçen bu bunalım dönemlerine anlamaz bakışlarla uzaktan bakar akıllarından zorları olduğunu düşünürdüm. Hayatımda benim iştahımı kesecek, beni ölmekten, espri yapmaktan alı koyacak hiç bir olay olmamıştı. Hatta bir arkadaşım çok içtiğimiz bir akşam yaptığını soy tarılıklara bakıp i geçirmişti: "Senin gerçekten hiç bir sorunun, hiç bir çelişkin yok bu hayatta". Yine anlamamıştım. Ne olması gerekiyordu ki...

Fakat sonunda ben de o dipsiz sıkıntı kuyusuna yuvarlandım. Herşey, herkes canımı sıkıyordu. Yaptığım veya yapacağım hiç bir şey beni heyecanlandırmıyordu. Belki bir yolculuk, kısa ve çılgın bir tatil iyi gelir düşüncesiyle biriktirdiğim bütün parayı harcıyıp uzak ülkelerden birine gittim. Yaptığım en korkunç hataydı herhalde. Evet kendimi evde bırakıp gitseydim çok eğlenirdim eminim ki. Fakat aynı limon suratla tanımadığım ve beni içine almayan sokaklarda gezindim durdum bir hafta boyunca.

Hiç bir çıkış yolu bulamadığımda dostlarımdan birine durumumu bir hastalığın itirafı gibi açtım. Tahmin ettiğim gibi fazla önemsemedi.

Ağzının ucuyla bir psikologa gitmemi önerdi. Tanrım bu psikologa gitme fikri ne kadar aşağılayıcı bir şeydi benim için. Hep zayıf insanların dertlerini anlatmak için üste para verdikleri bir takım kayıtsız adamlar olarak görmüşümdür psikologları. Fakat benim durumum hiç de parlak değildi. Bir mutsuzluk ve kayıtsızlık girdabında boğulmak üzereydim.

Sevecen ve mesafeli bir kadındı. Kişisel olarak kendisiyle hiç bir derdim yoktu. Bu zarif kadının canını fazla sıkmamak dışında hiç bir şey istemiyordum. Psikologlarına aşık olan hastaların traji-komik öykülerini çok iyi bildiğimden o mesafeyi korumaya kararlıydim.

Seans boyunca konuşuyor aklıma gelen herşeyi ona anlatabiliyordum. Kendisine güvenmişim bir kere. En sapkın fantazilerimden, en utanç verici anlarıma kadar herşeyi anlatıyordum. Bir gün öyle bir noktaya geldik ki sanki bir kelimeler bütünüyümüşüm gibi hissetmeye başladım. Binlerce ciltten oluşan bir kitap gibiydim. Sanki iç organlarımin yerinde büyük ve soyut bir kelimeler denizi vardı. Ve ağzımı açtığımda dışarıya akıp gidiyorlardı. Psikologumu çok iyi tanımadığımdan onu yerlere yatıracak denli komik bir dil geliştirememiştim fakat yine de arada sırada gülümsemesini gizleyemiyordu. Onu güldürdüğüm anlarda heyecanlanıyordum. Çok özel bir hastası olduğumu düşünüyordum. Hâlâ da öyle düşünüyorum aslına bakılırsa. Ben diğer sıkıcı hastaları gibi yardım dilenmiyordum; sanki bir barda komedyenlik yapıyordum. Benim seanslarımi iple çekerek beklediğini düşünüyordum. Belki de ona kur yapıyordum. Belki de onu eğlendirerek, seansı onun için zevkli bir hale sokarak yine asıl meseleden kaçırıyordum.

Olumlu etkisi olmadı değil. Örneğin şu günlüğü onun ricası üzerine tutuyorum. Evet benden bir günlük tutmamı istedi. Bu günlük değişik bir günlük olsun dedi. Olayları değil başka şeyleri yaz dedi. Arada sırada sana konular vereceğim onların üzerine de aklına gelenleri yazarsın dedi. İşte ilk verdiği konu: Bir yıllık ömrün kaldığını öğrendin ve...

Pencerenin dışında soğuktan billurlaşmış bir gece yoldan araba geçmeyen her anda zamansızlığın kucığına yuvarlıyor yokuşu. Dümdüz aşağıya, denize, suya, karanlıklara inen bu eski yokuşu. Camın soğukluğuna alnımı dayamış düşünüyorum. Daha doğrusu tüm bunları aklımdan geçiriyorum. Bir kez daha yaşadığım anın dışındayım. Peşpeşe düşünceler hücum ediyor. Birincisi gecenin gizemini çözdüğünü iddia eden düşünce: "Çünkü gece zaman duruyor. Çünkü hareket eden güneşin ışıkları yok. Çünkü gölge yok. Işığın harekete anlam katan, hareketi kutsayan tanrısalılığı yok. Sadece karanlık var". Bu saçma düşünceyi kovalayan beni kendime dönmeye davet eden ironik ikinci düşünce: "Şu haline bak pencerenin camına alnını yaslamış, pencerenin camına alnını yasladığını düşünüyorsun", diyor. "Senin çok büyük bir sorunun var. Hem de çok büyük". Bu arada içeride ölüm sessizliği var. Sevgilim beni yalnız bırakması gerektiğini bilerek oturuyor. Belki televizyon kanallarının arasında ruhundan kaçmaya çalışıyor. Belki de... Of, bilemiyorum. Pırıl pırıl silinmiş masanın camının üzerinde öte dünyadan gelmiş bir son yoklama kağıdı gibi laboratuvar raporu duruyor. Kaçamayacağım yazgımın soğuk bir ifadesi. Bir kaç ay bilemedin bir yıl ömrümün kaldığını belgeleyen bir evrak. Filmlerde görmeye alıştığım türden bir durum. Fakat şu odayı ve dışanya bakarak bunları düşünen beni izleyen kimse olmadığı için garip bir anlamsızlık

En sapkın fantazilerimden, en utanç verici anlarıma kadar herşeyi anlatıyordum. Bir gün öyle bir noktaya geldik ki sanki bir kelimeler bütünüyümüşüm gibi hissetmeye başladım. Binlerce ciltten oluşan bir kitap gibiydim. Sanki iç organlarımin yerinde büyük ve soyut bir kelimeler denizi vardı. Ve ağzımı açtığımda dışarıya akıp gidiyorlardı. [...] Onu güldürdüğüm anlarda heyecanlanıyordum. Çok özel bir hastası olduğumu düşünüyordum. Hâlâ da öyle düşünüyorum aslına bakılırsa. Ben diğer sıkıcı hastaları gibi yardım dilenmiyordum; sanki bir barda komedyenlik yapıyordum.

duygusu bırakıyor geride. Bir izleyici olmadığında yaşananlar, yaşıyor mu gerçekten? Ve hafif bir baş ağrısı dışında kendimi eskisi gibi hissediyorum.

Doktorun ne yapacağım bilemez bir halde raporu bana geri verirken gevelediklerini dinlemiyordum bile. Daha bir kaç saat önce sahaflarda karıştırdığım eski resimlerdeki adamlara benzettiğimi hatırlıyorum şimdi. Ve aklımın tekrar farkına varamayacağı kadar büyük bir bölümü gerçeğİ bir çırpıda anlaşıveriyor. Rapora büyük bir soğukkanlılıkla göz atıyorum. Aklımdan ilk geçen düşüncenin artık askerlik tecili yaptırmama gerek kalmadığı olması ne kadar acıklı bir komedi. Sonra pek de severek okumadığım bir dize anlamını açıyor bana: "artık baba olamayacağım örneğİn..."

*Alnım buz gibi olup
canım acıdığında
içeri gidip sevgilimin
boynuna
sarılacağım ve
eğlenmeye karar
verdiğimi
açıklayacağım.
Hayatın tüm
zevklerini elimden
geldiğİnce şu sınırlı
zaman parçasına
sıkıştıracağımı
açıklayacağım.
Durumumun güzel
 taraflarından
bahsedeceğim.
Mesela artık
sigarayı
bırakmama gerek
kalmadı. Hatta son
günlerimi dünyada
keşfedilmiş tüm
uyarıcı ilaçları
denemeye
ayıracağım. Ayrıca
kilo sorunu da yok.
Bir yılda ne kadar
şişmanlayabilir ki
insan! Zaten doktor
'Neyerse yesin
karışmayın üstüne
gitmeyin...' demedi mi?*

Dışarısı eskisi gibi değİl artık. Gitmem gereken hiç bir yer yok. Bu dünyanın insanları ile aramda her zaman bir uzaklık olduğunu biliyordum. Fakat böylesine ayrılmış İki dünya arasında kayıp bir yolcu olduğumu bu rapor belgeliyordu. Rapora sıkı sıkı sarılmışım. Sanki onu kaybetmek daha da korkunç bir şeymiş gibi. Yanımda, hep yanımda olan talihsiz sevgilimin hıçkırıklarla yere yıkılmasına koşan Nişantaşı esnafına yardım etmek istemişim gibi elimi uzatıyorum. İnsanlar ona bir şey yaptığımı, onu üzdüğümü düşünerek bana kötü kötü bakıyorlar. Ah, evet haklılar... Ona harika bir doğum günü hediyesi olacağım. Bir hafta sonra doğum günü. Bir ölüyüm artık. Evde vereceğim mütevazı partiye iskelet kostümü ile katılarak sevgilime unutulmaz bir adam olduğumu göstereceğim. Göstereceğim ki sevin sin. Bunca zamanını boşa harcamadığını kanıtlayacağım belki. Beni tanıyanlara göstereceğim. Belki şu çevrede gördüğüm insanlar benden çok daha önce ayrılacaklar bu dünyadan fakat ne kadar da kendilerinden eminler. Bu dünya onların çünkü. Benim bir sığıntı olarak, bir kadavra olarak, bir tıbbi tahlil laboratuvarı malzemesi olarak, bir hiç olarak yürüdüğüm şu sokakta tüm köşebaşlarını güvenle tutmuşlar. Onlardan kısa bir süre için iğrendiğimi hatırlıyorum. Oysa diğerleri, bu dünyanın insanları dediğim insanlarla aramda ne fark var ki. Herkes bir gün ölecek. Herkes bunu biliyor. Benim bunlara ek olarak bildiğim zamanımın kısalığı. Bu bilgi hayatı değİştirmiyor ki. Güneş yarın yine bazılarımız için doğacak, bazılarımızın uykusu ise sonsuza uzayacak.

Alnım buz gibi olup canım acıdığında içeri gidip sevgilimin boynuna sarılacağım ve eğlenmeye karar verdiğimi açıklayacağım. Hayatın tüm zevklerini elimden geldiğİnce şu sınırlı zaman parçasına sıkıştıracağımı açıklayacağım: Durumumun güzel taraflarından bahsedeceğim. Mesela artık sigarayı bırakmama gerek kalmadı. Hatta son günlerimi dünyada keşfedilmiş tüm uyarıcı ilaçları denemeye ayıracağım. Ayrıca kilo sorunu da yok. Bir yılda ne kadar şişmanlayabilir ki insan! Zaten doktor 'Ne yerse yesin karışmayın üstüne gitmeyin...' demedi mi? Tabii o yine ağlayacak. Hayır böyle yapmamalıyım. Tüm bu düşüncelerimi ona ağır ağır, büyük bir ciddiyetle anlatmalıyım. Gerçekten de yapabileceğim başka ne var ki... Ona kötü bir film numarası mı çekeyim? Ben aslında seni hiç sevmedim defol git deyip onun mutlu olması için son kalan bir kaç günümü zehir mi edeyim. Ayrıca inanır mı? Şu anda belki de bu konuyu 'işleyen' bir film izliyordur. Şimdi üzülüyorum, bu tür filmleri daha bir başka gözle izlemeliymişim, kendime belki faydalı dersler ıkarırmışım...

Ya diğer insanlar öğrendiğinde ne yapacağım? Her birine içinde bulunduğum acıklı durumu ben mi anlatacağım, yoksa kötü haber çabuk yayılır ilkesi en güvenilir fizik yasasından daha verimli bir şekilde çalışarak

lüzumlu lüzumsuz herkese bu bilginin hızla yayılmasını mı sağlayacak? Peki duyduklarında ne olacak? Sırayla ziyaretime gelecek, beni yalnız bırakmamaya çalışacaklar belki de. Geldiklerinde havadan sudan bahsedecekler ve beklemedikleri bir anda bir pot kıracaklar, ben güleceğim, sevgilim ağlayacak belki. Belki de herşeyden habersiz bir dosta alıştırma alıştırma anlatacağım: "Tören istemiyorum. Bir ağacın dibine gömün başına da bir taş diki. Bir iki satır bir şey hazırladım onu da taşla yazdırırsınız artık..." Gerçekten ölecek olmasam bile böyle bir atmosferde fazla yaşamam. Peki ne yapmalı, alıp başını gitmeli mi? Geride kalanlara acıklı bir şarkı tadında bir not bırakarak uzaklara mı kaçmalı? Belki kalıp durumumu sömürüp şımarıklıklar da yapabilirim. Bu vallahi son isteğim diye diye onları zor durumda bırakacak binlerce istekte bulunabilirim.

Arkadaşlar bilmemeli. Kimse bilmemeli, bu çok açık. Ben onlardan hiç bir şey istemesem de onlar nasıl davranacaklarını şaşıracaklar. Herşey ıgırından çıkacak, ve ben de zavallı bir paranoyağa dönüşeceğim. Herkes ne yaparsa bana acıdığı için yapıyor olacak.

Şu anda caddeden hiç araba geçmiyor. Saatler herkes için, yani bu dünyanın insanları için uykuya dalmış. Ben? Ben şimdi ne yapmalıyım? Alnımı şu soğuk geceye yaslayıp sorular sormaya devam mı etmeliyim? Bundan sonra kuracağım cümleler hep soru cümleleri mi olmalı? Sürem dolmadan aklıma gelen herşeyi sorarak bitirirsem mi rahatlayacağım? Peki bu gecenin bir sabahı yok mu? Elbette var. Tüm geceler -büyölü ve romantik olanları da- saçma sapan sabahlara bağlanmazlar mı? Bağlanırlar. Ve yarın bir şeyleri kontrol altına almazsam, kendi cehennemimi yaratmış olacağımı kestirmemek için aklımı kaybetmiş olmam gerekirdi ki çok şükür cin gibiyim.

Şimdi olacak olanları gözden geçirelim. Birazdan alnımı soğuk gecenin camından ayırıp içeri gideceğim ve kötü uykusunda kımıldanan sevgilimi uyandırmadan yatağına taşıyacağımı. Sabah -eğer uyuyabilirsem- ondan önce kalkacağım ve yeni bir doktora gittiğimi, moralimin iyi olduğunu anlatan bir not bırakacağım. İlk iş olarak stüdyoya gidip bir izin dilekçesi yazıp alabileceğim en uzun zamanlı iznimi alacağım. Böylelikle ömrümün sonuna kadar izinli kalacağım. İkinci olarak bilgisayarda hayali bir doktorun antetli kağıdını ve hayali bir laboratuvarın raporlarını hazırlayıp kendimi temize çıkaran düzenlemeleri yapacağım. Sonra bir müddet deniz kıyısında yürüyüp kendime yalanımı anlatacağım. Yalanıma yeterince inandıktan sonra, alış veriş merkezine gidip sevgilimin hoşuna gidecek bir şeyler alacağım. Sonra eve döneceğim. Olağandışı bir neşe ile onu kucaklayacağım. Yalanımı söyleyeceğim. Akla hayale gelmeyen ayrıntılarla süsleyeceğim hikayemi. Doktordan çıktığımda karşıma ilk çıkan kadının beline sarılıp sokağın ortasında dans ettim diyeceğim mesela. Kadın da falanca değilmymişse bağlanan bir kıskançlık ön oyununa dönüşen bu konuşmayı sıcak öpücüklerle noktalayacağım. Böylece hayatımın birinci bölümü bitip ikinci bölümü başlamış olacak. Sanal hayat gerçeğinin yerini alacak. Aynadaki görüntüm gibi geçici ve elle dokunulmaz hale geleceğim. O yüzden aynalardan kaçacağım. Kendimle gözöze gelmemeye çalışacağım.

Evet herşey normale döndükten sonra ne yapacağım? Müthiş özgürlük günleri kapıda galiba. Bedensel zevkler dünyasının kapısına dayanmam gerekli herhalde. Bir insan neden yaşar ki? Aldığı zevki çoğaltmak için. Benim gibi zamanı kısıtlı olan bir insanın çocuk sahibi olup onların

İlk iş olarak stüdyoya gidip bir izin dilekçesi yazıp alabileceğim en uzun zamanlı iznimi alacağım. Böylelikle ömrümün sonuna kadar izinli kalacağım. İkinci olarak bilgisayarda hayali bir doktorun antetli kağıdını ve hayali bir laboratuvarın raporlarını hazırlayıp kendimi temize çıkaran düzenlemeleri yapacağım. Sonra bir müddet deniz kıyısında yürüyüp kendime yalanımı anlatacağım. Yalanıma yeterince inandıktan sonra, alış veriş merkezine gidip sevgilimin hoşuna gidecek bir şeyler alacağım. Sonra eve döneceğim. Olağandışı bir neşe ile onu kucaklayacağım. Yalanımı söyleyeceğim.

*Ya da farzedelim
sınırsız zevkler
satan o lanetli
dükkan gittim ve
zevklerin en
pahalılarını satın
almak istedim.
İnsanı yer
çekiminden kurtarıp
mutlu eden haplar,
kaynatılıp
içildiğinde eski
Çağlara doğru
zihinsel yolculuklar
yaptıran otlar,
sınırsız fantazilerde
sürekli sevişen
kadınlar, tropik
içkiler içilen
harlara ve
yeraltında gizlice
düzenlenen zevk
partilerine giriş kartı
falan almak
istedim.
Karşılığında ne
koyacağım
tezgahın üzerine?
Kaç para edeceğini
bilmediğim
az kullanılmış
ruhumu mu?*

küçücük bir bebekten kendi ayakları üzerinde duran birer yetişkine dönüşümünü izleyerek mutlu olma şansı da olmadığı için hiç bir şeyi ertelemeyen, hızla tüketmeye çalışması gerekecek herhalde. Bu tür zevk kapılarını hayat yüzüme kapattı. Elimde kala kala bedenim kaldı. Madem genç öleceğim o halde hızlı yaşamakta fayda var. Fakat nasıl? Diyelim ki alnımı şu soğuk pencere camından ayırdım ve gidip yeni insanlarla birlikte olmaya başladım. Ya da farzedelim sınırsız zevkler satan o lanetli dükkana gittim ve zevklerin en pahalılarını satın almak istedim. İnsanı yer çekiminden kurtarıp mutlu eden haplar, kaynatılıp içildiğinde eski çağlara doğru zihinsel yolculuklar yaptıran otlar, sınırsız fantazilerde sürekli sevişen kadınlar, tropik içkiler içilen barlara ve yeraltında gizlice düzenlenen zevk partilerine giriş kartı falan almak istedim. Karşılığında ne koyacağım tezgahın üzerine? Kaç para edeceğini bilmediğim az kullanılmış ruhumu mu? Diyelim ki ruhum para etti, ve tezgahtar tüm istediklerimi poşete koydu ve ruhsuz kalmış olmaktan dolayı aç kalmış zavallı bir gece yaratıldığını andıran titrek ellerime teslim etti. Gidip karanlık bir yalnızlığın ortasında bunlarla ne kadar idare edebilirim ki... Üstelik bunlardan bazılarının son kullanma tarihleri geçmiş olduklarından veya alışkın olmayan bünyeme dokundukları için herkesin ürküttüğü kimsesiz bir geceye kusmak da var. Hadi hiç biri olmadı diyelim, zaten kısa olan ömrümün sonuna dek bu zevkler bahçesinde gezmek hakkı bana verilmiş olsun... Sanki yine de sevgilimin hücrelerinin içine kadar sinmiş olan o sonsuz sevginin zavallı bir göstergesi olan avuçlarımı alıp dudaklarına bastırma hareketinin yanında tüm o bahçe, kötü bir tiyatro dekoru gibi yerle bir olmaz mı?

Tabii bu düşünce içeride uyuklamakta olan ve onu böylesine seven bir sevgilinin varolduğ u varsayımı üzerine kurulu... Yani ya içeride öyle biri yoksa? Ş u allanın cezası alın ı pencereden ayırıp içeri gidip bakması bir şeyi değ iştirir mi? Neyse ş imdilik böyle bir aşkın nesnesi olduğ u varsayımını doğru kabul edelim.

Bedensel zevkler bahçesinde de umduğ unu bulamayan kahramanımız ş imdi arkasındaki kitaplığ ının en uzak köş elerinde durmakta olan dini kitaplara mı gömülecek geri kalan ömrü boyunca? Geçmişinde doğru düzgün bir tanrı inancına sahip olmadığı düşünülürse bu son derece yapmacık ve iki yüz lü bir seçim olmaz mı? Üstelik bir laboratuvar raporu kiş iyi hidayete erdiren mi? Ayrıca ilahi" kitapların anlattıkları ö te dünyaya ait hikayeler. Kahramanımız öldükten sonra ne olacağını düşünmüyor ki. Diğ er dünya, ister cennet, isterse cehennem olsun, zavallı ruhunun yaşayacağı maceraların mekanı. O, bu bedeninin içindeyken, burada ne yapacak?

Belki de unutulmaz bir şey yaparak insanlığ ın hafızasına kazınmanın bir yolunu bulmalıyım. İnsanlar beni andıklarında tuhaf ve anlamı hemen çözülemeyen bir ders çıkarmalılar kısa hayat hikayemden. Ne olabilir ki bu korkunç eylem? O antik Yunan'da tanrının heykelini parçalayan kölenin yaptığı gibi bir şey belki. O da aynı cevabı vermemiş miydi yargıçlara. "Basit bir köleyken Tanrı'yı parçalayan adam olarak tarihe geçiyorum ş imdi" dememiş miydi. Ya da Troçki'nin katili... Adı sorulduğ unda Troçki'yi öldüren adam diye cevap vermemiş miydi? Oysa zamanlar değ işt i, ne Olimpos'un tanrıları ne de Trokiler dolaşıyor artık sisli yollarında insanlığ ın. Öksüz kalmış olan insanlık kendi yarattığı luna parkta göz alıcı oyuncakların birinden inip diğ erine biniyor ve baş ı dönüyor, midesi bulanıyor. Garip bir ay hastalığına tutulmuş olduğ u için de ne kahramanlar, ne de kurtarılar çıkaramıyor artık. O yüzden herkes kahraman ve katil,

kurtarıcı ve kle. Aynı anda, aynı yerde hepsi bir arada. **Reklamlardan sonra!**

Demek yokolma korkusu insanı ya kle ya da katil ruhlu yapıyor. Şu laboratuvar raporunun üzerinde yazan rakamlar ne hale getirdi beni! Yaşayan bir l. **Varoluőu bir zombi...**

Peki geriye ne kalıyor? Zamanımı nasıl kullanırsam iim rahat gözlerimi yumabileceğim? Hâlâ bu soru soğuk pencere camının gerisinde uyuőmakta olan beynimin içinde yankılanıyor. Yanna, geleceğe hiç olmazsa bir işaret, bir eser bırakmak belki bir mutluluk ve huzur kaynağı olabilir. Ve o eseri yaratırken alacağım zevk eminim yeryüzünde hiç bir őeyle karőılaőtırlamaz őiddette olacak. Fakat nasıl bir eser? Henüz donmamıő taze betonun üzerine adını yazan bir ocuk gibi ellerim titreyerek bir senfoni, bir őiir, bir roman, bir fizik formülü, bir şey yaratmalıyım... Bunları yapabilecek yeteneklerim veya birikimim olmadığı da çok açık, değil mi... Tanrım neden daha önce ömrümün serbest düşünme zamanlarında gereksiz őeylerle yordum kendimi de böyle ulvi bir amacın altyapısını hazırlamadım ki! Neden? Neden ben? Varolma nedenim, alnımı adını bile bilmediğim bir sokağa bakan şu pencere camına dayayıp, elimde kalan bir kaç günlük ömrümü nasıl değerlendireceğimi sorgulayarak hafif bir depresyon geçiren bir aptalın terapi devi mi olmak! Eski ve akla ziyan bir hikaye değil mi bu! Ne olurdu bir kez olsun kurban değil de cellat olsaydım. O bazılarının nereden bulunduğunu anlayamadığım garip tutkuyla beni resme, matematiğe veya yazıya neden bağlamadın? Belki o zaman idam edilen yazarın isteğini kabul ettiğin gibi benim için de bir ayrıcalık yapardın. Hani romanını henüz bitirmemiő olan yazar idam mangasının önünde acı içinde Tanrı'ya yalvarır, ne olur biraz daha zamanım olsaydı da şu romanı tamamlasaydım diye, ve Tanrı -belki kendisi de romanın sonunu merak ettiğinden- kurőunu havada durdurur, ve adama romanını bitirebileceği kadar sonsuz ve tanımsız bir zaman verir. Adam orada, kurőunla gzėėe, bizim sayamayacağımız ve anlayamayacağımız kadar uzun bir sürede aklının içinde romanını tamamlar ve "Tamam işte son nokta, şimdi iim rahat." der ve Tanrı zamanı serbest bırakır kurőun hedefini bulur. Fakat, değil romanın yarısı, bir cümle bile yok elimde. Kaldı ki Tanrı'nın böyle bir yöntemi sürekli kullanması da ihtimal dışı.

Bu hikayeyi ona götürdüğümde sessizce okudu. Ben bu okuma süresince son derece rahatsız, terapi koltuğunda kıpırdayıp durdum. Aklımdan yazdığım bölümleri tekrar düşünmeye çalıştım. Bu sessiz srenin terapi ücretinden düőülmesi gerektiği düőüncesini aklıma gelir gelmez kovdum, utandım. Eve musluku ağırdığımda verdiğim parayı ruhumu teslim ettiğim birinden saklamaya çalıőmamın akıldıőılıėına güldüm içimden... Ve böyle saçma sapan düşünceler içindeyken birden suskunluğu bozdu ve "Neden ona bir fırsat vermiyorsun?" diye sordu. "Anlayamadım?...". "Neden zamanı o odada, alnını pencere camına dayadığı o anda dondurmuyorsun? Bir ayrıcalık yap ve denemesine izin ver. Buna hakkı var."

O akőamüstü herşey ne kadar güzeldi. Herşey yeni, renkli giysiler giyinmiő gibiydi. Heyecanlanmıőtım. Bir fırsat daha tanıyacaktım. Adamım alnını pencere camına dayamış beni bekliyordu. Eve koşarak gidiyordum.

*Neden? Neden ben?
Varolma nedenim,
alnımı adını bile
bilmediğim bir
sokağa bakan şu
pencere camına
dayayıp, elimde
kalan bir kaç
günlük ömrümü
nasıl
değerlendireceğimi
sorgulayarak hafif
bir depresyon
geçiren bir aptalın
terapi devi mi
olmak! Eski ve
akla ziyan bir
hikaye değil mi bu!
Ne olurdu bir kez
olsun kurban değil
de cellat olsaydım.
O bazılarının
nereden bulunduğunu
anlayamadığım
garip tutkuyla beni
resme, matematiğe
veya yazıya neden
bağlamadın? Belki
o zaman idam
edilen yazarın
isteğini kabul ettiğin
gibi benim için de
bir ayrıcalık
yapardın.*

HAYALET GEMİ
İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 27 Kasım / Aralık 1995
60000 TL KDV Dahil

Sahibi

TEKNOFİL
Teknoloji Tasarım Limited Şirketi adına
Adnan KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN Murat GÜLSOY
Nazlı ÖKTEN Pınar TÜREN
Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Coşan BORA Çiğdem ÇALKILIÇ
Gül ÇETİN Orhan Cem ÇETİN
Derya ERKENCİ Zehra GÜLBAHAR
Yelda KARATAŞ Ergun KOCABIYIK
MİYA-SE Ahmet ORTAÇDAĞ
Halil İbrahim ÖZCAN Faruk ULAY

Kapak Tasannu

Yalçın KARACA

Baskı

NET Matbaacılık

Yazışma Adresi

Teşekkür

Ankara, Eskişehir, Bursa ve İzmir
Dağıtımında Emeği Geçen
Batur ŞEHİRLİOĞLU'na,
Oya DEMİR'e
Şerif İZGÖREN'e
Mürşid SERTAL'a
teşekkür ederiz.

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

DIALOGUE a. (Yun. *dialogos*'tan). 1. Karşılıklı konuşma. -2. Bir edebiyat ya da tiyatro yapıtında kişiler arasında karşılıklı söylenen sözler bütünü; bir film senaryosunda, olayın akışında yer alan oyuncular arasında konuşulması için hazırlanan metin. -3- Kişiler ya da siyasi, ideolojik, toplumsal, ekonomik yandaşlar, karşıtlar arasında ayrılıkları içeren konular üzerinde bir anlaşmaya ya da geçici uzlaşmaya varmayı amaçlayan görüşme; müzakere.

DIALOGUE CAFE a. 1. Kafeterya hizmetlerinin yanısıra geniş bir kitaplık, satranç, faks ve bilgisayarda tez/ödev yazma olanağı sağlayan yeni bir tür mekan. -2. Sabahlan günlük gazeteler eşliğinde ev börekleri ve çay çeşitleri ile kahvaltı yapma durumu. -3. Tıp, Mühendislik, Sosyal Bilimler, Edebiyat konularında referans kitapların, ikinci el ve/veya kullanılmış kitapların bir kafeterya ortamında kiralanmaya / okunmaya sunulma biçimi. -4. Sadece R.Hisarüstü 6.Sok (Fırın Sok.) Emek ap. No 3 Giriş Katı'nda var olan bir yaşam tarzı.

DIALOGUE CAFE

Tel / Faks: (212) 257 86 87

Strunz and Farah

Mokave

Les Arbuckle

Mighty Sam McClaim

Bruce Katz

John Abercrombie

James Newton

Edward Simon Group

Larry Willis

Bennie Wallace

Kei Agai

Sacha Matson

Ronnie Earl

Doug Macleod

G/en Moore

Jeff Palmer

Eddie Campbell

Buddy Guy

Roy Rogers

Joanna Connor

Roy Buchanan

Koko Taylor

Micheal Hill's Blues Mob

Walter Horton

Carey BELL

Tinsley Ellis

Katie WEBSTER

Swendsen *Schnittke*

Vagn

Holmboe **Part**

Milhaud Vivaldi

Takemitsu **Ahle**

ALFVEN **Franc**

Dowland **Crusell**

Debussy **Britten**

Françaix Segerstam

SHOSTAKOVICH

Sallinen **BACH** Grieg

Glazunov

AHO Mozart Nielsen

Doppler Stenhammar

Rogg Martinu Telemann

Jolivet **TUBIN** Handel

GADE Olsson Susato

Blohm dal **Creston**

Lambel

Berio Giuliani ISAAC

MAHLER Kokkonen

DANZI Ives Speer

CAGE BRAHMS

Xenakis IBERT

Gubaidulina Taira

Pergament **Valen**

Messiaen

**"Aynı
şeyleri
dinlemekten
bıkmadınız mı?"**

Θ•D•e•Θ•N

audio&music

Gezegen sok. 1/11 B.esat ANKARA Tel:(312) 436 43 16 Fax: 437 70 83

Posta yoluyla edinmek için Katalog isteyiniz